

Huize Vincentius

Schoorstraat 4, Udenhout

Bouwhistorische verkenning met waardestelling

&

Kleurhistorische verkenning

auteurs: ir. L. Zaaijer

Zeist, augustus 2019
definitief

Bouwhistorische verkenning met waardestelling
&
Kleurhistorische verkenning

Huize Vincentius

Schoorstraat 4, Udenhout

opgesteld in opdracht van BOEi
uitgevoerd door Lotte Zaaijer

Colofon

Opdrachtgever

BOEi
Postbus 2641
3800 GD Amersfoort

Contactpersoon

Noortje Schrover

Opdrachtnemer

Bureau Lotte Zaaijer
Auteur: ir. L. Zaaijer
Scheeperslaan 11
3707 XN Zeist

Opdracht

Bouwhistorische verkenning met waardestelling en kleurhistorische verkenning Huize Vincentius

Datum

Zeist, 13 augustus 2019

Versie

Definitief

Objectgegevens

Objectgegevens

Adres	Schoorstraat 4, Udenhout
Gemeente	Tilburg
Provincie	Noord-Brabant
Kadastraal bekend	Udenhout, sectie F perceel 3858
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	521138 (onderdeel complex 521137)
Inschrijving register	10 mei 2002
Oorspronkelijk functie	Internaat
Datering	1927-1932
Architect	J.J.M. van Halteren

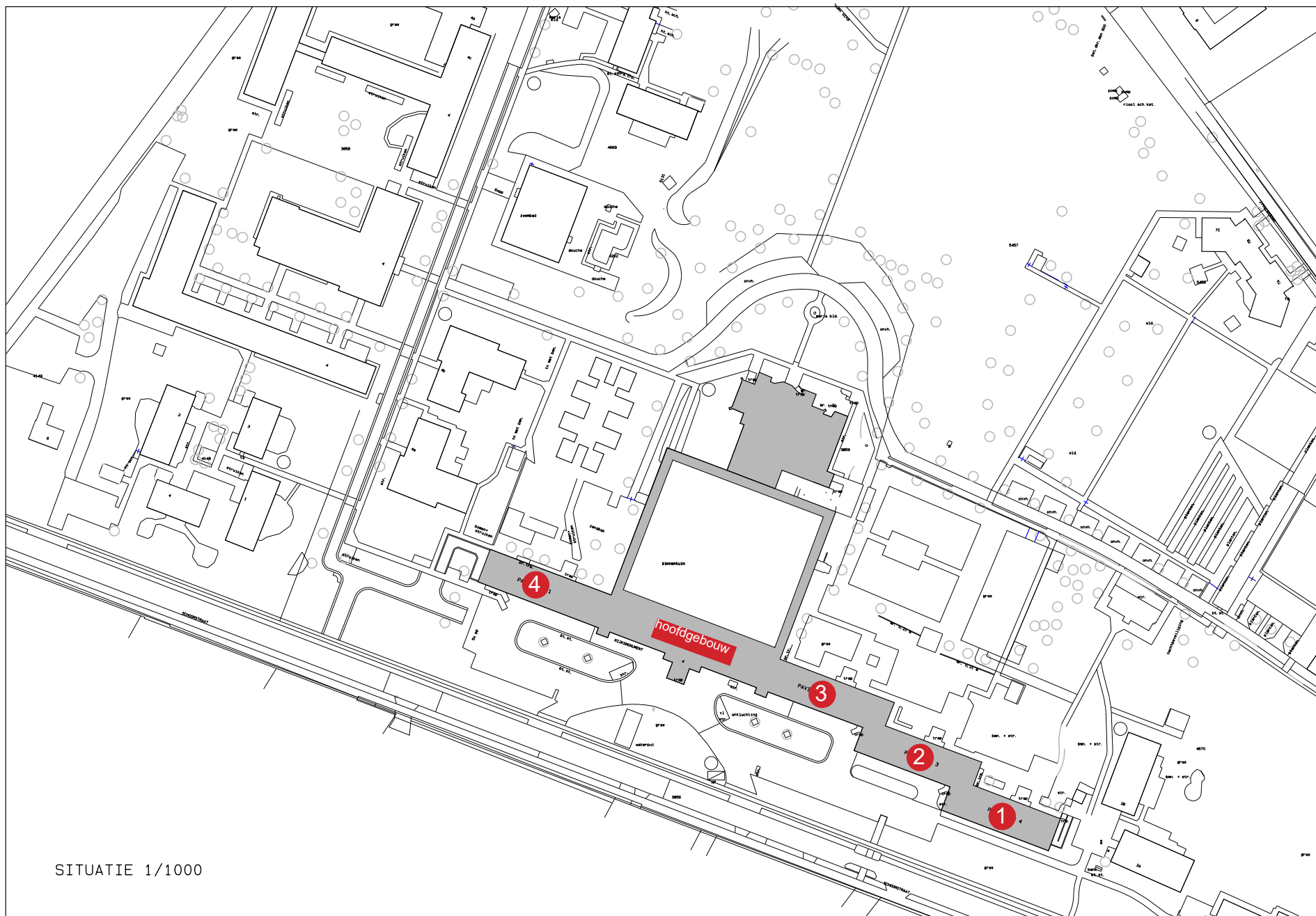
Redengevende omschrijving Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (waardering):

"Het gebouw is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van de zorg voor geestelijk gehandicapten door katholieke congregaties en als voorbeeld van de typologische vernieuwing van dergelijke gebouwen in het interbellum. Het heeft architectuurhistorische waarde als voorbeeld van de wijze waarop de architect breekt met de neogotiek en zich aanpast aan gewijzigde opvattingen in de zwakzinnigenzorg. Het is tevens een markant voorbeeld van de toepassing van verstrakte motieven van de Amsterdamse School, met name in de beeldbepalende torencompositie. Het heeft ensemblewaarden vanwege de ligging aan een der 'kruisstraten', die het oude centrum van Udenhout vormen. Het is uiteindelijk gaaf gebleven en vanwege vormtaal en detaillering als katholiek gesticht zeldzaam."

Luchtfoto, de onderzoekslocatie is aangeduid

Kadastrale kaart van de huidige situatie. Het onderzoeksobject is aangeduid (bron: monumentenregister.nl)

SITUATIE 1/1000

Inhoudsopgave

Colofon	3
Objectgegevens	4
Inhoudsopgave	6
1. Inleiding	7
2. Bouwgeschiedenis	8
3. Bouwhistorische analyse	19
5. Waardestelling	41
6. Verantwoording	52
Bijlagen: Kleurhistorische verkenning	53

1. Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning met waardestelling en kleurhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van herbestemmingsplannen voor Huize St. Vincentius in Udenhout. Doel van het onderzoek is om een beter inzicht te krijgen van de ontwikkelingsgeschiedenis en oorspronkelijke verschijningsvorm van het gebouw en van de waarden van de aanwezige bouwelementen.

De bouwhistorische verkenning met waardestelling is uitgevoerd conform de Richtlijnen voor bouwhistorisch onderzoek (2009). Het betreft een onderzoek op hoofdlijnen naar de bouwgeschiedenis. Het brengt in kaart welke oorspronkelijke elementen nu nog aanwezig zijn. Op basis van het onderzoek vindt een interne waardestelling plaats die aangeeft welke onderdelen de oorspronkelijke functie het beste illustreren. De waardestelling beoogt het relatieve belang te bepalen van de monumentale waarden van de verschillende onderdelen en aspecten binnen de context van het bouwwerk.

De kleurhistorische verkenning is uitgevoerd volgens de Uitvoeringsrichtlijnen Kleurhistorisch onderzoek (2016). Er zijn op 15 locaties kleurentrapjes gemaakt en de oudste kleurlagen zijn gecodeerd (NCS codering).

Het gebouw is drie keer bezocht in de periode juni - augustus 2019. Naast het veldwerk is archiefonderzoek en literatuuronderzoek uitgevoerd in het Regionaal Archief Tilburg (RAT).

De resultaten van het onderzoek zijn vastgelegd in dit rapport. Het eerst volgende hoofdstuk schetst de bouwgeschiedenis. Het hoofdstuk daarna beschrijft de huidige situatie van het hoofdgebouw en de paviljoens (exterieur, constructie en interieur). De waardestelling in het laatste hoofdstuk geeft voor elk gebouwonderdeel aan hoe groot de bouwhistorische waarde is. Een overzicht van de relevante literatuur en de geraadpleegde archieven is achterin het rapport opgenomen. De kleurhistorische verkenning is als bijlage toegevoegd.

2. Bouwgeschiedenis

Schoorstraat 2, de voormalige rectorswoning
(bron: beeldbank RCE)

topografische kaart (www.monumentenregister.nl)

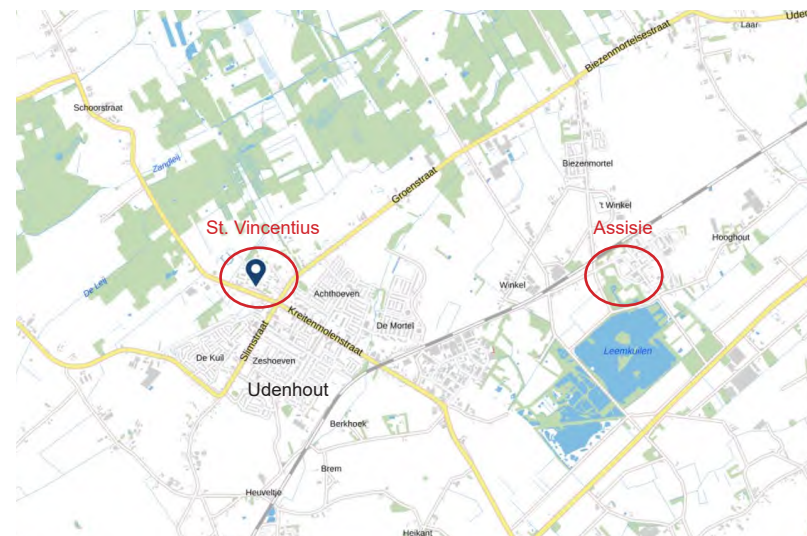
luchtfoto (www.monumentenregister.nl)

2.1 Ontstaansgeschiedenis

Het voormalige katholieke gesticht Vincentius is één van de twee instellingen voor de zorg van verstandelijk beperkte kinderen die aan het begin van de 20e eeuw is verzezen in het toen nog kleine Udenhout. Het eerste gesticht, Assisië, werd gebouwd in 1907 voor verstandelijk beperkte jongens. Vincentius, het tweede gesticht, werd opgericht in 1925/ 1927 voor de opvang van verstandelijk beperkte meisjes.

De opdrachtgever en gebruiker waren de Zusters van de Choorstraat onderdeel van de Congregatie van de Dochters van Maria en Jozef. Zij hadden hun oog laten vallen op Udenhout om een internaat voor 'achterlijke meisjes' te beginnen, simpelweg omdat daar ruimte beschikbaar kwam. De zusters wilden dat Vincentius een schoolinternaat zou worden en namen hierdoor kinderen op die in hun ogen opvoedbaar en tot leren in staat waren. Het gebouw moest onderdak bieden aan ca. 200 tot 300 leerlingen en tussen de 50 en 60 zusters.

De zusters betrokken in 1925 in eerste instantie een eenvoudig landhuis dat aan het bisdom Den Bosch was nagelaten door burgemeesterszoon Willem van Ierssel (Schoorstraat 2). Dit is het eerste onderkomen geweest van het Huize St. Vincentius. Het doofstommeninstituut te Sint-Michielsgestel, dat ook door de Zusters werd geleid, werd direct overgeplaatst naar dit nieuwe Huize St. Vincentius. Daarna begon men met hulp van plaatselijke parochie, het bisdom en de plaatselijke Sint Vincentiusvereniging aan de verbouwing en uitbreiding van de gebouwen. In de Vincentiusvereniging waren katholieke vrijwilligers werkzaam die het als hun morele plicht en erezaak beschouwden om als welgestelde een bijdrage te leveren aan Rooms Katholieke instellingen.

2.2 Ontwerp

Situering

Vanaf 1927 werd Huize St. Vincentius in westelijke richting uitgebreid. De uitbreiding vond plaats aan de rand van het grondgebied (langs de Schoorstraat), omdat de boomgaard op het terrein niet gerooid mocht worden. De woonhuis kreeg een functie als woning van de rector van Huize St. Vincentius. De rectorswoning en nieuwbouw werden verbonden door een overdekte gang.

Opzet van het complex

Het grondplan van Huize St. Vincentius is op de groei ontworpen: er is gekozen voor een bouwtype die het midden hield tussen een paviljoensysteem en aaneengesloten bouw. De zusters kozen voor paviljoenbouw, omdat dit een aantal voordelen had: het centraliseerde de leiding en administratie en groepeerde de verpleegden.

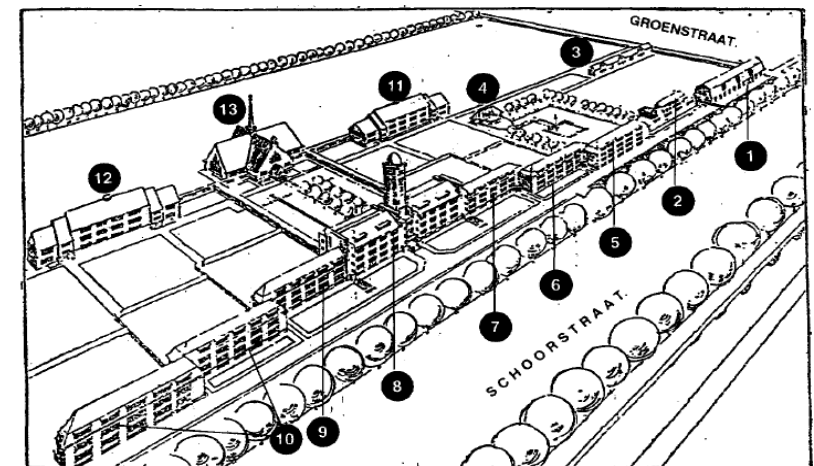
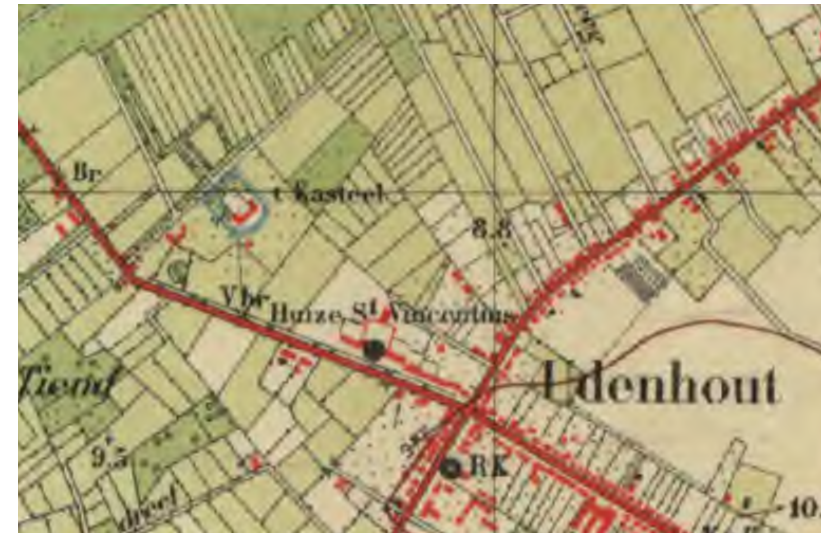
topografische kaart 1938 (www.topotijdreis.nl)

Het hoofdgebouw waar de zusters zouden komen te wonen, zou aan beide kanten aangevuld worden met drie paviljoens. Zo zou een symmetrisch langgerekt, trapsgewijs opgebouwd front ontstaan. Op de centrale as liggen de entrees van het hoofdgebouw en de kapel. Het hoofdgebouw en vleugels werden door middel van een gang met elkaar verbonden.

In afwachting van de subsidie startten de zusters in 1927 op eigen kosten met de bouw van drie paviljoens. Het bouwproject startte aan de oostzijde, vanwege de nabijheid van de reeds in gebruik genomen rectorswoning. De bestaande woning met koetshuis en het eerste paviljoen werden verbonden door een overdekte gang. De bouw werd tussen 1927 en 1929 uitgevoerd door aannemersbedrijf Gebr. Van Lieshout uit Utrecht. In 1927 wordt het eerste paviljoen in gebruik genomen (paviljoen 1 of 2). In 1928 wordt de eerste steen gelegd van het hoofdgebouw. Op 22 mei 1930 zegende monsignieur Diepen het gereedgekomen hoofdgebouw in. Daarna is van de drie geplande paviljoens aan de westzijde er uiteindelijk maar één gebouwd met een afwijkende maatvoering en ook afwijkende gevelindeling.

oorspronkelijk plan van de architect (bron onbekend)

Het hoofdgebouw en de vleugels zijn gebouwd in de stijl van de Amster-

Het oorspronkelijke plan van de architect

1. Rectoraat (voorheen woonhuis van Mijnheer Willem); 2. Koetshuis, nadien het Willempaviljoen; 3. Boerderij; 4. Ziekenpaviljoen; 5. 1e paviljoen; 6. 2e paviljoen; 7. 3e paviljoen; 8. Hoofdgebouw met klooster; 9. 4e paviljoen; 10. 5e en 6e paviljoen (niet gebouwd); 11/12. Scholen (niet gebouwd); 13. Kapel

damse School met motieven uit de Overgangsstijl. Kenmerkend voor de Amsterdamse School is de plastische vormgeving. Deze stijl is met name herkenbaar in het hoofdgebouw met de beeldbepalende toren, halfronde risalieten, schijven aan weerszijde van de vleugels en de verschillende typen baksteen in de voorgevel (rode en roodbruin). De rijke architectuur van het complex refereert aan de trots en grootsheid die Rooms Katholieken in het Interbellum wilden uitstralen.

Het hoofdgebouw was het domein voor de zusters. Het gebouw is vier bouwlagen hoog en voorzien van een souterrain. In het midden is de entree en trappenhuis, aan weerszijde daarvan zijn vleugels en boven het midden is een kenmerkende toren. In het gebouw zijn ruimten aan de voor- en achterzijde en in het midden een gang. De ruimten hadden functies als keuken, spreekkamers, recreatie- eet-, slaap- en ziekenzalen. Oorspronkelijk was er ook een kloostergang. De spreekkamers en kapel zag oud-rector Van Teeffelen als 'charitatieve brandpunten'. In de spreekkamer, die weinig aantrekkelijk waren aangekleed met schilderijen die uit nalatenschappen komen of als dankbetuigingen zijn gemaakt, werden ouders ontvangen. Hier hadden zusters en ouders vaak lastige discussies of een kind wel of niet geplaatst kon worden en gesprekken over het functioneren van kinderen binnen het internaat.¹

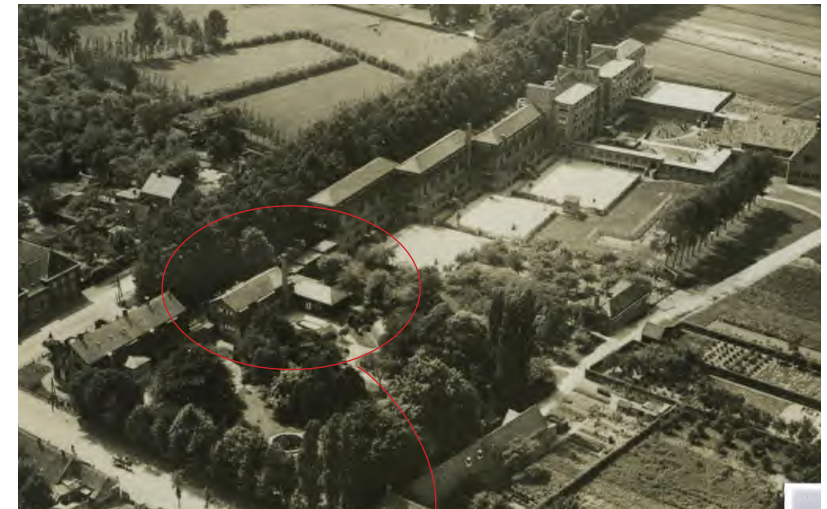
In ieder paviljoen konden circa 50 leerlingen wonen en leren. De paviljoens waren vrijwel identiek. Ze bestonden uit drie bouwlagen en een souterrain. De hoofdindeling bestond uit ruimten aan de voorzijde (zonzijde) en gangen aan de achterzijde (noordzijde). De paviljoens werden zo ontworpen dat de functie van de verschillende ruimtes gemakkelijk kon wijzigen. Er waren eigen eet- speel- en kleedkamers, een eigen slaapzaal, badinrichting, lokalen voor onderwijs, en een eigen tuin met speelplaats aan de achterzijde die te bereiken was via een eigen uitgang met relatief brede trappartij. In de paviljoens was aanvankelijk een sterke integratie tussen de school (onderwijs) en internaat (opvoeding). Lesgeven, wonen en slapen liepen door elkaar.

Het interieur zal eenvoudig geweest zijn. Rector van Teeffelen schrijft in een bespiegeling (verslag 1915-1950) over het gebouw als een imponeren-

luchtfoto ca. 1942 (beeldbank BHIC)

1. Van Teeffelen, Verslag 1925-1950

situatietekening ca 1942-1945 (beeldbank BHIC)

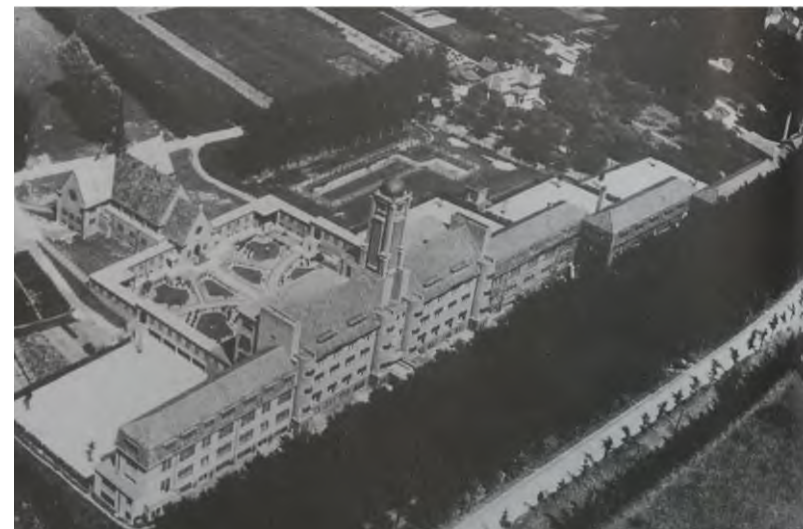
situatie 1942-1945

2. Van Teeffelen, Verslag 1925-1950

de etalage met een teleurstellende winkelruimte. De gevel was de impone-
rende etalage en het interieur de teleurstellende winkelruimte. De eenvoud
van het interieur was deels een principiële keuze en deels een financiële
overweging. “Opvoeding is een groeiproces van binnenuit, dat zeer sterk
door de omgeving beïnvloed wordt.”² Met een te rijke inrichting van het
internaat zouden leerlingen daaraan gewend raken, terwijl ze later op een
lager levenspeil hun bevrediging moeten kunnen vinden.

De technische voorzieningen van het gebouw, zoals verwarming en lich-
tinstallaties, waren ondergebracht in het souterrain van paviljoen 2. Deze
technische voorzieningen waren in de jaren dertig voor veel inwoners van
Udenhout en ongekende luxe: veel huizen in het dorp hadden nog geen
riolering, warm water, gas, elektriciteit of verwarming. In de bespiegeling
van Van Teeffelen uit 1949 worden de technische installaties alweer als
verouderd beschouwd, die ‘vanwege de uitbreidingen nog geen behoorlijke
kansen hebben gekregen’. Door de gunstige oriëntatie van de paviljoens
konden de verblijfsruimten door de zon opgewarmd worden.

luchtfoto (beeldbank BHIC)

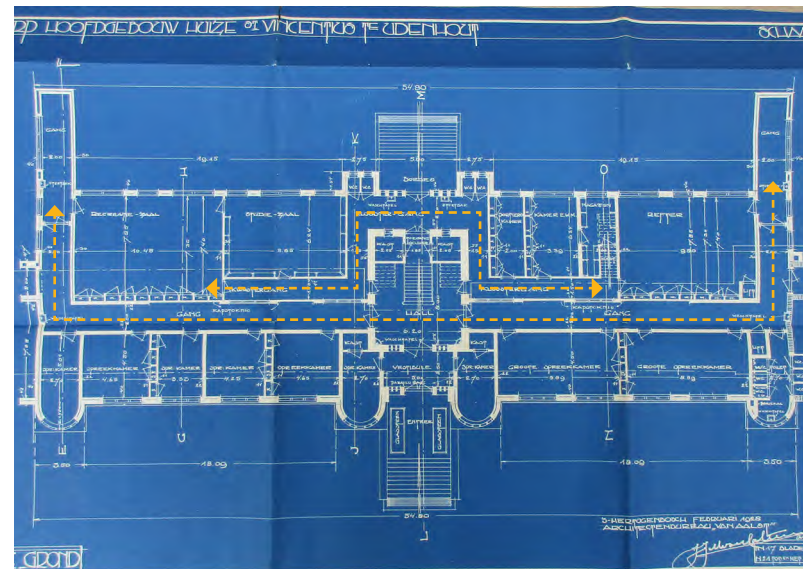

3. redengevende omschrijving RCE

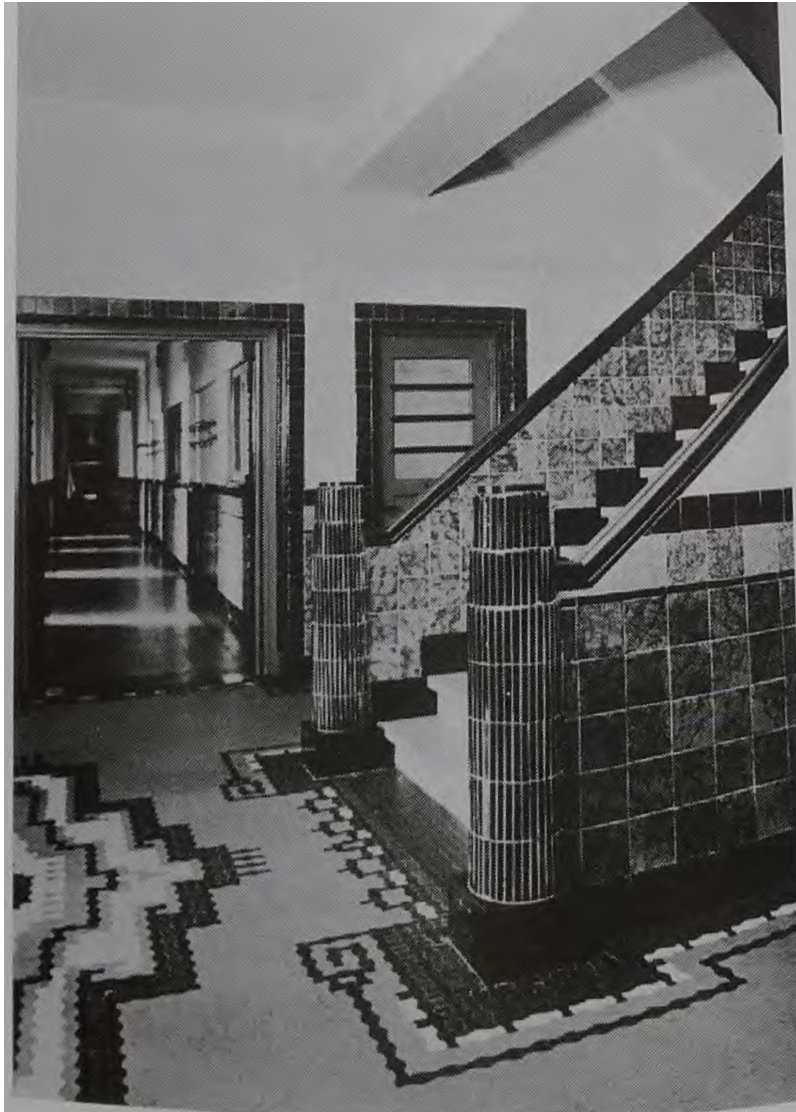
Ook de watertoren boven de entree was vernieuwend. Bij gebrek aan
een waterleidingnet in Udenhout zorgde Huize St. Vincentius daarom zelf
voor een eigen drinkwatervoorziening. Toen de gemeente Udenhout zelf
ook een waterleidingnet kreeg (jaartal onbekend), werd Vincentius hierop
aangesloten en was de watertoren overbodig geworden. Slopen lag echter
niet voor de hand, omdat de toren integraal onderdeel uitmaakt van het
gebouw.³

De speelvelden en de binnentuin, die achter de paviljoens en hoofdge-
bouw waren gesitueerd, zijn in de bouwtijd aangelegd. De contouren van
de speelvelden volgen hetzelfde getrapte patroon als de paviljoens. Dit
maakte onderdeel uit van het plan van Van Halteren. De speelvelden wa-
ren begrensd door een gemetseld muurtje. Dit muurtje is o.a. nog aanwezig
achter paviljoen 4.

bouwtekening van het hoofgebouw 1928
(RAT)

Oorspronkelijk interieur hoofdgebouw

trappenhuis (bron: Stichting Heemcentrum
'Schoor, 70 jaar Vincentius, 1995)

vermoedelijk een spreekkamer

keuken (foto's zijn afkomstig van de tentoonstelling op de derde verdieping in het gebouw)

Na het gereedkomen van het hoofdgebouw wordt in 1935 de kapel gebouwd, eveneens in de stijl van de Amsterdamse School. Vóór de bouw van de kapel was deze ondergebracht in één van de lokalen van het tweede paviljoen. De kapel wordt met gangen met het hoofdgebouw verbonden, er ontstaat hierdoor een rondgang. In 1935 wordt de kapel ingezegend.

Huize St. Vincentius was aanvankelijk een besloten gemeenschap, dat zich zoveel mogelijk afsloot van zijn omgeving. Aan de kant van de Schoorstraat komt dit tot uitdrukking in de 'muur' van gebouwen (de imponerende etalage), maar wat daarbinnen afspeelde was voor de buitenwereld niet zichtbaar. In het interieur waren de gang en kloostergang gescheiden. Via de gang waren de spreekkamers op de begane grond toegankelijk. De ruimten aan de achterzijde en de binnentuin, die nu direct met het entreegebied zijn verbonden, waren alleen toegankelijk via een voor de leek ontoegankelijke kloostergang.

luchtfoto (beeldbank BHIC)

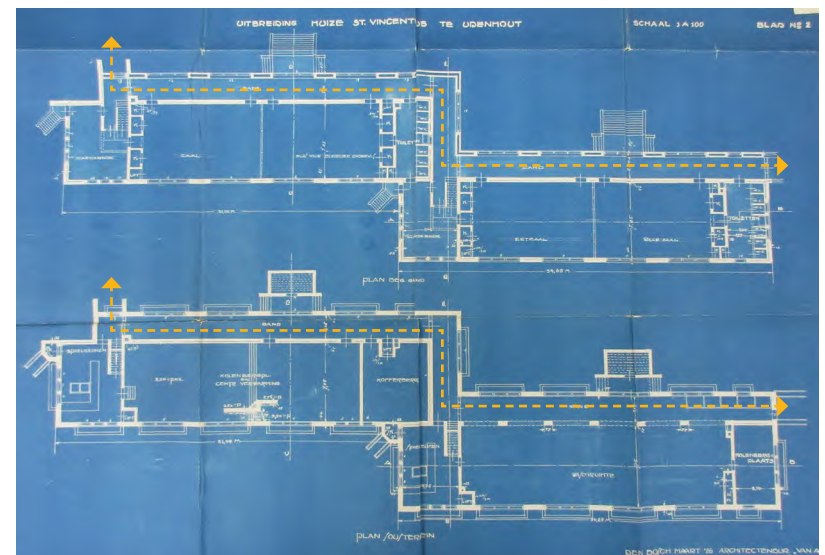
Het gebouw is op de groei ontworpen, omdat men niet wist wat de omvang van de school en internaat zou worden. Die onzekerheid is afleesbaar in de onvoltooide bouwmassa - de twee laatste paviljoens zijn immers nooit gerealiseerd – en in de flexibele opzet van de vleugels.

Architect J.J.M. van Halteren

In Noord-Brabant werkten congregaties vaak met een eigen 'huisarchitect'. De Zusters van de Choorstraat waren daarop geen uitzondering en kozen voor het ontwerp van Vincentius dan ook voor de voor hen bekende J.J.M. van Halteren (1893-1973). Hij was eerst werkzaam op architectenbureaus van bekende Amsterdamse architecten zoals Jan Stuyt, Jos Cuypers, en P.J. Bekkers. Deze architecten waren representanten van de Amsterdamse School, een nieuwe stijl in de bouwkunst die ontstond in 1910 en gangbaar werd tussen 1915 en 1925. Het is een expressieve baksteenarchitectuur die zich afzette tegen het stugge rationalisme van Berlage. De nadruk lag daarbij niet op de constructie en plattegrond, maar op een plastisch vormgegeven buitenzijde.⁴

4. Blijdenstijn, R. en Stenvert, R., Bouwen in Nederland 1040-1940

bouwtekening van paviljoen 1 en 2, 1926 (RAT)

Oorspronkelijk interieur paviljoens

leslokaal op de begane grond in een paviljoen

slaapzaal op de verdieping van een paviljoen

gymles op het speelplein

wasruimte op de verdieping van een paviljoen

(foto's zijn afkomstig van de tentoonstelling op de derde verdieping in het gebouw)

In 1920 vestigt Van Halteren zich als architect in 's Hertogenbosch waar hij zich associeert met de architect W. van Aalst. Deze associatie duurt tot 1925. Dan neemt hij het architectenbureau over en gaat onder eigen naam verder.⁵ De tekeningen van het hoofdgebouw en paviljoens 1-3 worden gemaakt onder de naam 'architectenbureau Van Aalst', maar zijn gesig-neerd door Van Halteren. Paviljoen 4 en de kapel (getekend in resp. 1931 en 1932) tekent hij onder zijn eigen naam.

2.3 Latere ontwikkelingen op het terrein

Herinrichting terrein jaren '50

De formele tuininrichting is in de jaren '50 aangelegd. De denkbeeldige hoofdas loopt door het midden van het hoofdgebouw, de kloostertuin en de kapel en eindigt in een groene laan, de kastanjelaan. De beukenlaan ligt parallel aan de Schoorstraat en vormen de twee andere hoofdassen die uitkomen op de kapel. Deze wandellanen doorkruisten zo het geheel, omlijsten vroeger de groente en fruittuinen en verbonden het hoofdgebouw en de kapel met de achtergelegen boerderij. In deze periode kreeg ook het voorterrein de huidige inrichting (parkeren).

topografische kaart 1959 (www.topotijdreis.nl)

Bouw scholen in 1963 en 1973

In 1963 werd de Mariaschool voor imbeciele kinderen gebouwd (inclusief een gymnastieklokaal), later Speciaal Onderwijs voor Zeer Moeilijk Lerende Kinderen. In 1973 werd de Jozefschool voor debiele leerlingen gebouwd (inclusief een motorisch oefenlokaal en een filmzaaltje), later Speciaal Onderwijs voor Moeilijk Lerende Kinderen (SO MLK) en nog later het Voortgezet SO MLK.

De bouw van de twee scholen betekende een grotere afstand tussen de scholen en het internaat. Leslokalen waren tot die tijd in de paviljoens gesitueerd. De scholen hebben echter slechts kort bestaan. Ze werden eerst te groot, later overbodig omdat er niet meer genoeg 'leerplichtige' kinderen waren. Er kwam eerst een einde aan de Jozefschool (1988) en daarna aan de Mariaschool (1992).

topografische kaart 1969 (www.topotijdreis.nl)

Bouw groepswoningen vanaf eind jaren 70

Het jaar 1968 bracht een ingrijpende verandering. Huize Vincentius kreeg de AWBZ-erkenning (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten). Dat was een financiële verlichting voor de congregatie, maar de keerzijde was, dat het instituut niet langer een specifiek opleidingsinstituut kon blijven, maar een zorgcentrum moest worden. Meisjes van 20 jaar, die de school niet meer mochten bezoeken, konden voortaan wel op het internaat blijven wonen. Voor hen werd de bezigheidsactivering in het leven geroepen (ipv les), later dagbesteding genoemd. Ook kinderen met ernstigere vormen van verstandelijke handicap en jongens worden opgenomen. De geslotenheid nam af. Patiënten werden ook geplaatst in woningen in het dorp. Meer aandacht voor het individu en privacy: leefgroepen werden kleiner. Iedere bewoonster kreeg een eigen kamer, er kwam een gemeenschappelijke woonkamer, een keukentje, badgelegenheid en kleine ruimte voor de verzorgenden.

Eind jaren 70 worden twee clusters groepswoningen op het terrein gebouwd. In de jaren 80 en 90 volgen nog drie clusters woningen. In 1995 wonen nog maar 6 groepen in het hoofdgebouw, op het terrein staan 10 groepswoningen.

Wonen en dagbesteding vanaf 1992

Zusters werden vervangen door leken (de laatste zuster vertrok in 1981), sinds 1993 is Vincentius geheel een lekeninstituut.

Op 1 augustus 1992 kwam er een einde aan de oorspronkelijke bestemming van Huize Vincentius, zoals de Zusters van de Choorstraat die hadden opgepakt, te weten onderwijs voor kansarme kinderen. Huize Vincentius wordt een blijvend thuis voor verstandelijk gehandicapten, een thuis om te wonen. De leerplichtige kinderen bezoeken scholen te Tilburg. De Dienst Dagbesteding heeft de taak van de toenmalige scholen overgenomen. Zij biedt naast wonen ook werken aan. Op het terrein zijn als gevolg daarvan de afgelopen decennia diverse bijgebouwen voor de dagbesteding verzezen (zwembad, kwekerij, ...). Op het terrein zijn groepswoningen vervangen en bijgebouwd.

Ontwerptekening van het terrein uit 1990 van P.A.M. Buijs. Hierop zijn de nieuwe woonclusters te zien. Ook toont dit de herinrichting van het terrein: de afzonderlijke speelvelden achter de paviljoens verliezen hun getrapte structuur. Dit is echter niet zo uitgevoerd.

2.4 Latere wijzigingen op gebouwniveau

Bouwfase na 1945: herstelwerkzaamheden na inslag V1

Bij een bominslag in de nacht van 27 op 28 januari 1945 sloeg een V1 raket in voor de hoofdingang. Het gehele gebouw was beschadigd: 232 ramen waren gebroken, de binnenmuren ontzet, de deuren eruit geslagen, en verschillende plafonds omlaag gestort. Het hoofdgebouw en de paviljoens worden daarna opnieuw afgewerkt en verwoeste vensters worden vervangen. In het hoofdgebouw zijn de houten kozijnen veelal behouden en ingevuld met nieuwe stalen taatsramen. In de paviljoens zijn de hele vensters met houten kozijnen en ramen vervangen door vensters met slanke stalen profielen, waarschijnlijk om de daglichttoetreding in de ruimten te optimaliseren. Het gevelbeeld is sindsdien aanzienlijk veranderd.

Bouwfase 1964: dakopbouw lift en vergroten vensters

In 1964 wordt boven de rechter halfronde risaliet van het hoofdgebouw een dakopbouw aangebracht voor de reeds bestaande lift. De bestaande dakopbouw wordt daarbij twee keer verbreed. Dit betekent een aantasting van de symmetrie van de gevel.

In dat jaar worden ook de raamstroken in de halfronde risalieten vergroot. Onder de bestaande raamstroken worden onderlichten aangebracht. Op de tekening wordt dit alleen voorgesteld voor de vensterstroken op de begane grond, maar vermoedelijk zijn ook de vensters op de verdieping vergroot.

Bouwfase 1976: herindeling begane grond

In 1976 wordt de begane grond opnieuw ingedeeld. In het middengebied worden de binnenmuren tussen de entreehal en trappenhuis geopend. In het exterieur wordt de vernieuwing zichtbaar gemaakt door een modernisering van de luifel. In beide vleugels worden de gangmuren geopend. In de linker vleugel wordt de gangmuur aan de achterzijde geopend, dit gaat ten koste van de kloostergang. In de rechter vleugel wordt de voorste gangmuur vrijwel geheel verwijderd.

Bouwfase 1985-1987: grote renovatie hoofdgebouw

In 1985-1987 heeft een grote renovatie plaatsgevonden, toen ontstond de

Foto voorgevel voor 1945 (beeldbank BHIC)

Foto voorgevel vlak na de inslag van de V1 op 28 januari 1945 (beeldbank BHIC)

huidige situatie.

In het hoofdgebouw werd op de begane grond de entreehal verder geopend richting de binnentuin. In de rechter vleugel wordt de kloostergang opgedeeld in ruimten, waardoor deze structuur onherkenbaar is geworden. Op de eerste verdieping worden beide vleugels heringedeeld. In de linker vleugel wordt de secundaire gang aangebracht en de gang wordt opgedeeld. In de rechter vleugel wordt de gang plaatselijk verbreed en de toilet wordt verbouwd tot een kantoorruimte. Op de tweede verdieping wordt in de linker vleugel een secundaire gang aangebracht. Tegen de achtergevel wordt in de hoek tussen het hoofdgebouw en paviljoen 4 een liftschacht aangebracht.

In de paviljoens worden de begane grond en eerste verdieping heringedeeld. Aan de voorzijde (zuiden) worden balkons aangebracht. De begane grond wordt geschikt gemaakt als gemeenschappelijke woonkamer en op de eerste verdieping worden aan de voor- en achterzijde individuele slaapkamers aangebracht die worden ontsloten door een centrale gang. De flexibiliteit van de ruimten maakte het mogelijk om de vleugels aan te passen aan de nieuwe inzichten in de zorg.

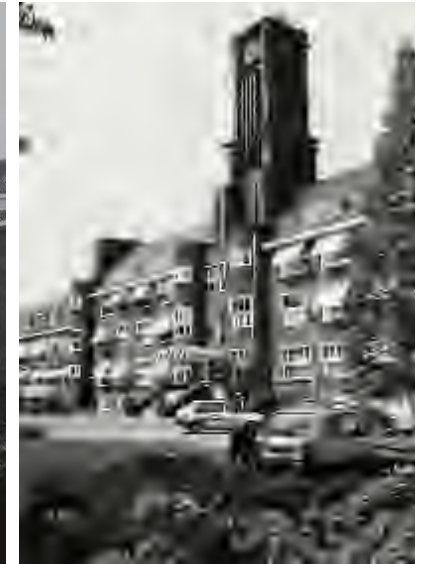

Foto links tussen 1945 – 1964 (nieuwe vensters) en rechts na aanpassing entreepartij en luifel in 1974 (bron: beeldbank BHIC)

3. Bouwhistorische analyse

3.1 Bouwmassa

Het complex bestaat uit een hoofdgebouw met rechts drie paviljoens en links één paviljoen. De bouwvolgorde was van rechts naar links, het rechter paviljoen is in 1927 gebouwd en het linker paviljoen was pas na 1931 gereed. De bouwmassa is als symmetrische structuur ontworpen, maar is onvoltooid en daardoor asymmetrisch gebleven. De drie rechter paviljoens zijn vrijwel identiek, het vierde paviljoen wijkt daar in maat vanaf.

3.2 Bouwhistorische analyse hoofdgebouw

Bouwmassa

Het hoofdgebouw staat op een rechthoekige plattegrond en wordt gekenmerkt door een driedeling: twee symmetrisch vormgegeven vleugels en een smal bouwdeel daartussen. Het gebouw is aan de voorzijde drie en aan de achterzijde vier bouwlagen hoog met daaronder een souterrain. Iedere vleugel is op de hoeken voorzien van halfronde risalieten op een vierkante sokkels. Boven de voorste helft is een langskap, aan de achterzijde is een plat dak. De symmetrie is enigszins aangetast door liftschachten aan de rechterzijde (1964) en linkerzijde (1976).

In het midden leidt zowel aan de voor- als achterzijde een brede trap naar de entreepartij, het midden wordt geaccentueerd door een opvallende toren die op de derde bouwlaag is geplaatst. Dit was oorspronkelijk een watertoren. Het fraaie uurwerk bovenin de toren en de angelusklok die daar hangt, zijn beide in februari 1928 per testament geschonken door één van de zusters, Zr. Ludwina (Anna Vessies) uit Beverwijk. Het werd vervaardigd door de firma Eijsbouts uit Asten.

Luchtfoto (www.bing.com)

Voorgevel Huize Vincentius

Detail venster (stalen taatsramen)

Oorspronkelijk venster (houten draairamen)

Exterieur

Voorgevel

Het gebouw is opgetrokken uit rode baksteen op een onderbouw van grijze baksteen, met gebruik van sierbeton, afgewerkt met schelpen. Voor de onderste drie bouwlagen van de voorgevel is een roodere steen toegepast dan voor de toren en schijven aan weerszijde van de vleugels. De gevels zijn gemetseld in kruisverband, ter plaatse van de halfronde risalieten zijn de bakstenen met de kopse kanten recht boven elkaar gemetseld.

Ter plaatse van de vleugels zijn vier venster traveeën met brede vensters. De gevelindeling is vrijwel geheel oorspronkelijk. De vensters zijn allemaal hetzelfde en bestaan uit houten kozijnen met een vijfruits stalen bovenlicht en een drieruits stalen onderraam (met draaiende taatsramen). De kozijnen dateren uit de bouwtijd, de ramen zijn in 1945 vernieuwd als gevolg van de schade van de neergestorte V1. Oorspronkelijk waren er houten draairamen in de kozijnen aangebracht. In de onderste bouwlaag zijn brede drieruits vensters aanwezig. De gevels worden met brede lijstgoten afgesloten. In de dakvlakken zijn links en rechts twee smalle dakkapellen.

In de halfronde risalieten zijn op iedere bouwlaag vensterstroken, waarvan die aan weerszijde van de entree en de linker risaliet in 1964 naar onderen zijn vergroot. Het vergrote venster in de linker risaliet verstoort de symmetrie in de gevel.

In het midden, tussen de halfronde risalieten, is een breed bordes. De trappen zijn aangebracht tussen ezelsrugmuren afgedekt met granieten dekplaten, bekroond met bollen en met smeedijzeren ornamenten en lantaarns op de hoeken. De trap is uitgevoerd in natuursteen. Het bordes is betegeld, deels met glasblokken ten behoeve van daglichtvoorziening in de kelder (waarschijnlijk na WOII vernieuwd). In de gemetselde trapwangen zijn aan beide zijden deuren, dit waren toegangen tot de kelder (niet meer in gebruik). De pui is in 1976 gewijzigd, toen de gehele begane grond werd vernieuwd, de luifel is later vernieuwd. Boven de ingang zijn smalle vensters en een beeld van Vincentius onder baldakijn. Daarboven staat de naam Vincentius.

Oorspronkelijke deur in achtergevel

Achtergevel

De achtergevel is soberder gedetailleerd. De gevel is eveneens opgetrokken in metselwerk, met dezelfde roodbruine steen als de toren, dit is een andere steen als de rode steen die voor de voorgevel is toegepast. De gevel is gemetseld in kruisverband.

In de gevels van de vleugels links en rechts zijn om en om smalle en brede venster traveeën in een a b a b a b a-ritme. De gevelindeling is oorspronkelijk. De ramen in de brede vakken zijn identiek aan die van de voorgevel, die in de smalle vakken hebben beneden en boven een tweeruits indeling. In de uitbouw aan weerszijde van het middendeel zijn kleine vensters (toiletruimten).

In het midden, tussen de uitbouwen, is de entreepartij met trap. De gemetselde balustrade en de trap zijn niet oorspronkelijk, deze was lager en steiler uitgevoerd. Het bordes is afgewerkt met terrazzo. De pui is vernieuwd en geopend, de deur is oorspronkelijk. Daarboven is een glaspertij langs de voormalige kloostergang, de pui is vernieuwd. Boven de pui zijn verticale vensterstroken ter plaatse van het trappenhuis, deze verticale belijning komt terug in de vier zijden van de toren.

Zijgevels

De koppen van de vleugels worden geaccentueerd door middel van gemetselde schijven die aan de voorzijde zijn geplaatst en boven het dak uitsteken. In de rechter zijgevel is de oorspronkelijke gevelindeling aanwezig, met de gemetselde schijf aan de voorzijde en grote vensters aan de achterzijde. In de linker zijgevel is de schijf deels vervangen door een kolossale liftschacht. De vensters aan de achterzijde zijn dichtgemetseld.

Rechter zijgevel

Linker zijgevel

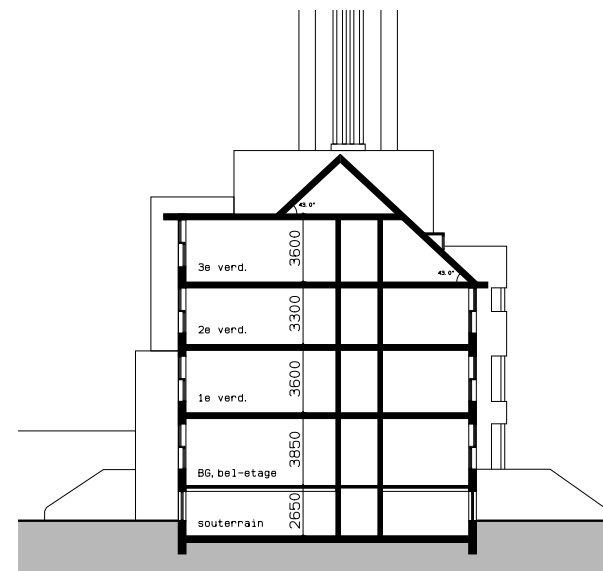
Constructie

Op de oorspronkelijke bouwtekeningen is te zien dat het gebouw op staal is gefundeerd. De funderingsstroken bestaan uit beton.

De gevels en gangmuren zijn opgetrokken in metselwerk en hebben een dragende functie. De gevels zijn spouwmuren met een steens buiten-spouwblad en halfsteens binnen-spouwblad (totale dikte 40 cm). De gangmuren zijn steens gemetselde muren. De gang is uit het midden geplaatst. Aan de voorzijde zijn de ruimten minder diep dan aan de achterzijde. Daar waar later (1976) ingrepen zijn gedaan in de gangmuren (begane grond, eerste verdieping) is een hulpconstructie aangebracht.

De vloerconstructie van de begane grond bestaat uit beton en vormt een geheel met de betonvloer. De balken zijn overspannen tussen de lange gevels en gangmuren. De daarboven gelegen vloerconstructies bestaan aan de voorzijde uit een houten balklaag (korte overspanning) en aan de achterzijde uit stalen liggers en een houten balklaag (grotere overspanning). Aan de achterzijde zijn de stalen balken tussen de vensters geplaatst, op onregelmatige afstand van elkaar (vanwege het a b a b a b ritme van de gevelindeling).

Op de vloerconstructies liggen de vloervelden. De keldervloer, begane grondvloer aan de achterzijde, vloeren in de trappenhuizen en gangen (kloostergang en middengang muv de derde verdieping) zijn uitgevoerd in beton. De overige vloervelden bestaan uit houten vloerdelen. De kapconstructie bestaat uit eenvoudige houten spanten met rechte spantbenen en daartussen dubbele spantbalken.

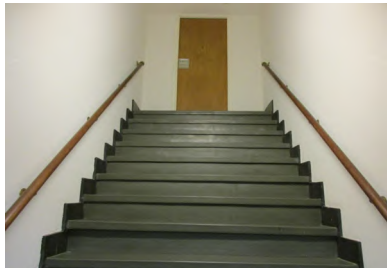
Dwarsdoorsnede hoofdgebouw (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Entree naar souterrain vanaf voorplein

Toegangsdeur voor trap voorplein

Trap naar de begane grond

Oorspronkelijke vloertegels

Interieur souterrain

Ruimtelijke indeling

Het souterrain is toegankelijk vanaf de begane grond en voorplein, deze laatste is echter niet meer in gebruik. De trap vanaf de begane grond is gesitueerd onder de voornamen keizerstrap, deze was oorspronkelijk bereikbaar via de kloostergang. De ingang vanaf het voorplein zal voor leveranciers zijn geweest. De toegangen zijn tegenover elkaar gelegen, haaks op de centrale gang in langsrichting. De toegang vanaf het voorplein wordt niet meer gebruikt. De gang maakt een knik bij de overgang naar paviljoen 3 en 4.

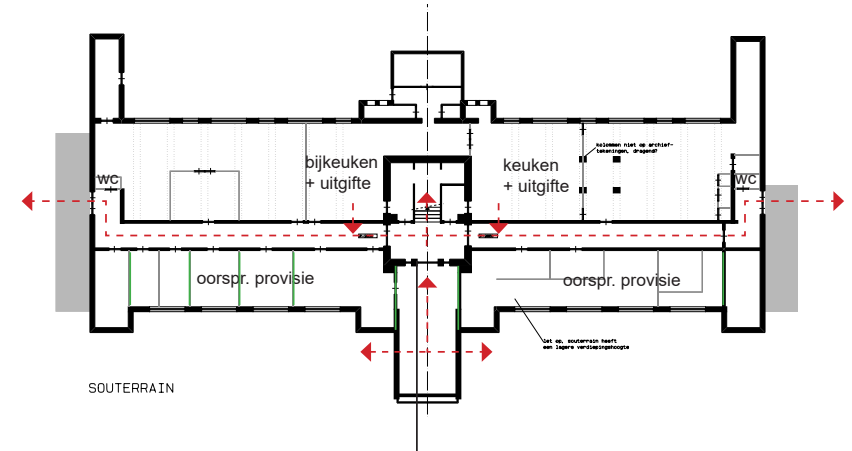
Aan de gangen zijn ruimten gesitueerd, aan de voorzijde zijn deze minder diep dan aan de achterzijde. Een aantal scheidingsmuren tussen de ruimten zijn nog oorspronkelijk. Aan de achterzijde was de keuken en bijkeuken. De uitgifteluiken van de keuken en bijkeuken zijn nog aanwezig. Bij de knik in de gang zijn aan beide uiteinden toiletruimten.

Interieurelementen

- De trap naar de begane grond is functioneel vormgegeven en afgewerkt met rubber. De trap naar het voorplein was niet toegankelijk.
- De meeste doorgangen en deuren zijn oorspronkelijk, in de rechter vleugel aan de voorzijde zijn de meeste nieuwe doorgangen aangebracht. De oorspronkelijke binnendeuren zijn paneeldeuren, waarvan de panelen in veel gevallen zijn afgedekt met een afdekplaat.
- Ter plaatse van de keuken en bijkeuken in de linker en rechter vleugel zijn houten schuifluiken. In de rechter vleugel zijn de vensterbanken onder de eerste en laatste opening verhoogd (waarschijnlijk op dezelfde hoogte als het aanrecht).

Interieurafwerking

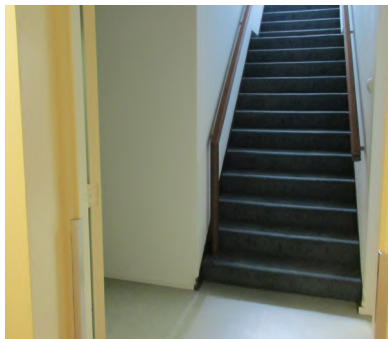
- Vloerafwerking. In ieder bouwdeel is een andere tegelvloer toegepast, in de vloer is het faseverschil binnen het complex afleesbaar. In het souterrain van het hoofdgebouw ligt een tegelvloer (grijs met een rand van zwarte en rode tegels), deze tegelvloer komt ook terug op de tweede verdieping van het hoofdgebouw. In de toiletten is een terraz-

Souterrain (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Schuifluiken ter plaatse van de keuken, voor uitgifte van eten.

Trap vanaf de kloostergang naar de verdieping

Vanuit de kloostergang was de binnentuin en kelder toegankelijk

- zovloer aangebracht, net als in de andere toiletruimten binnen het gebouw. Oorspronkelijk was ook de keukenvloer afgewerkt met terrazzo.
- Wandafwerking. Langs de gang is geen tegellambrisering aanwezig, maar in de toiletruimten wel. Dit is uitgevoerd als een lichtgeel vlak met blauwe bovenrand. Dezelfde tegellambrisering is toegepast bij de kolommen tegen de muurdammen in de keuken. Dit is de oorspronkelijke afwerking, de overige wanden en kolommen zijn later vernieuwd (wit tegelvlak met een rode rand in het midden).
 - Plafond. Het plafond is onafgewerkt.

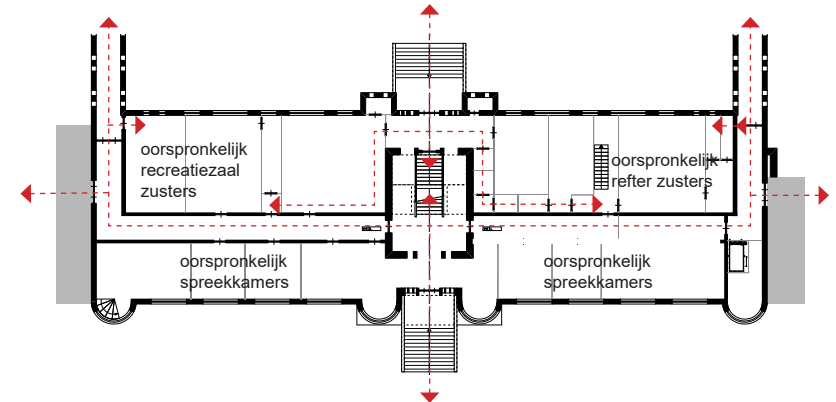
Interieur begane grond

Ruimtelijke indeling

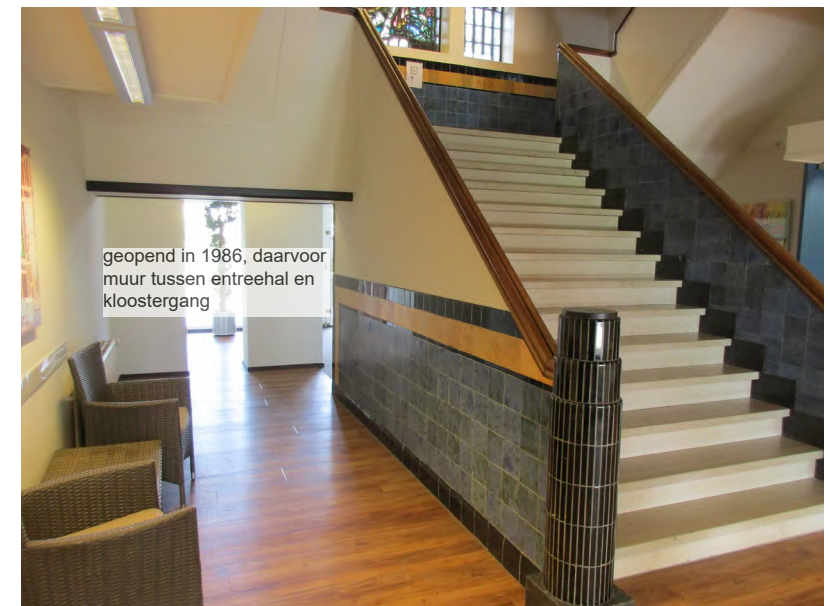
De begane grond is via een trap toegankelijk vanaf het voorplein, in het verlengde van de entree is een imposante keizerstrap gesitueerd. De muren tussen de entreehal en trappenhuis zijn in 1976 geopend, de verbinding tussen de entreehal en binnentuin dateert uit 1985. Tot 1976 was de entreehal en trappenhuis een besloten kern binnen het gebouw. Tot 1985 was de binnentuin alleen toegankelijk via de kloostergang.

In langsrichting leidt een gang die overgaat in de gangen naar de kapel en paviljoens. Dit is de oorspronkelijke structuur, maar in de gangmuren hebben in 1976 en 1985 wel wijzigingen plaatsgevonden. De gang ontsluit nu de ruimten aan weerszijde. Oorspronkelijk waren alleen doorgangen naar de spreekkamers aan de voorzijde, waar het contact tussen de zusters en ouders plaatsvond, de ruimten aan de achterzijde waren alleen toegankelijk vanuit een kloostergang. Deze kloostergang liep parallel aan de gang. Bij deze structuur hoort de trap in de rechter vleugel die de kloostergangen op de verschillende bouwlagen met elkaar verbond.

De ruimten aan de voorzijde zijn deze minder diep dan aan de achterzijde. Aan de voorzijde zijn voormalige spreekkamers, aan de achterzijde zijn de ruimten groter en heringedeeld. Hier waren onder meer de recreatiezaal en refter (eetzaal) voor de zusters. Ter plaatse van de rechter halfronde risaliet aan de voorzijde is een toiletruimte met oorspronkelijke indeling.

Begane grond (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Oorspronkelijke inbouwkast

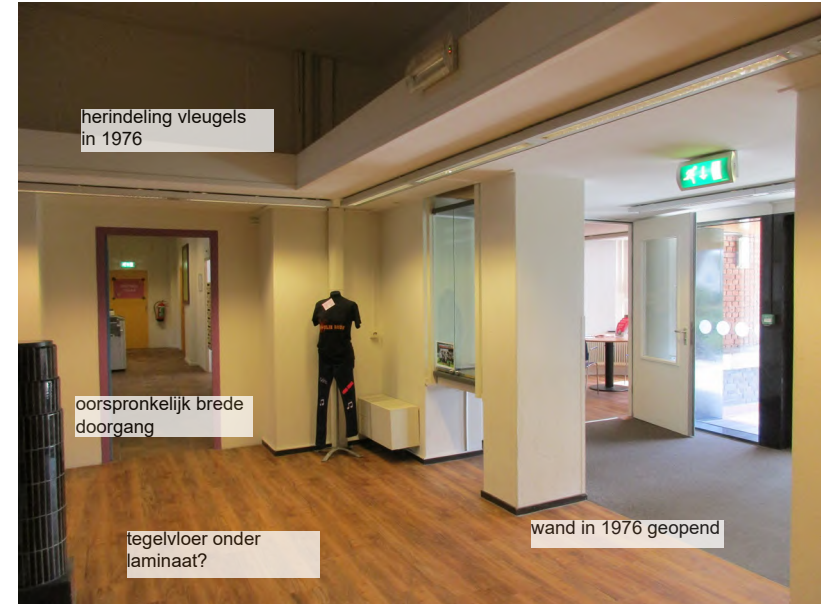
Gang naar kapel en paviljoen 4

Interieurelementen

- De centrale trap en trap in de rechter vleugel worden separaat beschreven.
- Ter plaatse van het bordes is een glas-in-lood venster uit 1942-1945 met Christusfiguur, herinnerend aan de vestiging in de Tweede Wereldoorlog van leerlingen van het gevorderde klein-seminarie Beekvliet uit Sint-Michielsgestel.
- In de voorste gangmuur in de linker vleugel is één oorspronkelijke doorgang met een oorspronkelijk kozijn en binnendeur. In die ruimte (vooramlige spreekkamer) is een oorspronkelijke inbouwkast.

Interieurafwerking

- Vloerafwerking. De oorspronkelijke vloerafwerking met terrazzo is alleen nog aanwezig in de toiletruimte. Vermoedelijk is onder de laminaatvloer in de gang en entreehal nog de oorspronkelijke tegelvloer aanwezig. In de entreehal is dit een vloer met een fraai motief (zie historische foto). In de gangen zal dezelfde tegelvloer liggen als in het souterrain en tweede verdieping aanwezig is (grijs met rood/zwarte rand).
- Wandafwerking. De oorspronkelijke tegellambrisering is nog aanwezig op de trap in de entreehal en in de toiletruimte in de rechter halfronde risaliet. Oorspronkelijk waren ook de wanden van het trappenhuis voorzien deze wandafwerking en de dagkanten van de doorgangen van zwarte tegels (net als op de bovengelige bouwlagen). In de toiletruimte is een donkergroen vlak met zwarte bovenrand. In de gangen waren de wanden oorspronkelijk afgewerkt met tegels, vermoedelijk was dit dezelfde afwerking als op de verdieping: een geel vlak met blauwe bovenrand (omgekeerd als in het trappenhuis).
- Plafond. De plafonds zijn verlaagd. Hierboven is plaatselijk een stucplafond op riet te zien. Dit is een gangbare plafondaafwerking in de bouwtijd.

Tegelvloer onder laminaat?

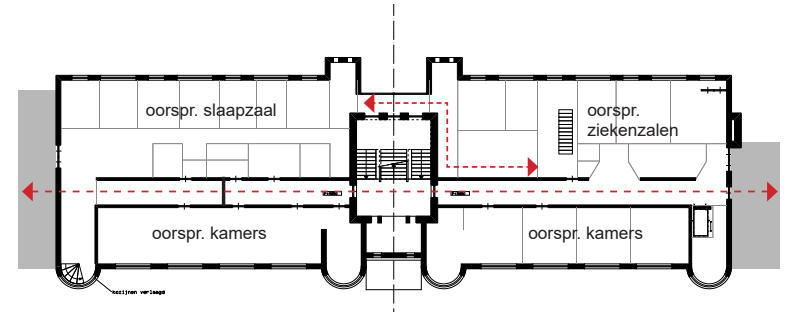

Muur onder bordes was gesloten

Interieur eerste verdieping

Ruimtelijke indeling

De eerste verdieping is toegankelijk via de hoofdtrap en de trap in de rechter vleugel. De centrale gang ontsluit de ruimten aan de voor- en achterzijde. In de linker vleugel is de gang in de jaren tachtig door een scheidingswand opgedeeld in twee compartimenten. In de rechter vleugel is de gang plaatselijk verbreed. De muren van het trappenhuis en voorste gangmuur zijn oorspronkelijk. In de rechter halfronde risaliet is de toiletruimte niet meer aanwezig (op de begane grond en tweede verdieping wel). Aan de achterzijde was een kloostergang aanwezig die de slaapzaal en ziekenzalen met elkaar verbond, deze structuur is niet meer herkenbaar. De pui achter het trappenhuis hoorde bij deze gang en zorgde voor een optimale beleving van de binnentuin.

Eerste verdieping (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Gang met tegellambrisering en nis, voorheen met stortbak

De gangmuur aan de voorzijde is oorspronkelijk, die aan de achterzijde niet

Interieurelementen

- De centrale trap en trap in de rechter vleugel worden separaat beschreven.
- In de oorspronkelijke gangmuur (rechter vleugel, voorzijde) zijn doorgangen met oorspronkelijke kozijnen. De deuren zijn vernieuwd.

Interieurafwerking

- Vloerafwerking. De vloeren zijn afgewerkt met tapijt. Daaronder ligt vermoedelijk de oorspronkelijke tegelvloer. Deze zal hetzelfde zijn als de tegelvloer op de tweede en derde verdieping en in het souterrain (grijs met zwart/ rode rand). In het trappenhuis in de rechter vleugel zal onder het tapijt de oorspronkelijke terrazzo vloer aanwezig zijn.
- Wandafwerking. In het trappenhuis is de oorspronkelijke wandafwerking nog aanwezig. Dit zijn blauwe tegelvlakken met een gele bovenrand. Ter plaatse van de doorgangen (naar de gangen en ruimte aan de voorzijde) zijn de dagkanten afgewerkt met zwarte tegels. In de rechter gang is de wand aan de voorzijde voorzien van een tegelafwerking: een geel vlak met een blauwe bovenrand (omgekeerd als in het trappenhuis). In het midden is een stortbak in een nis verwerkt. Deze zijn in het hele gebouw ter plaatse van de gangen toegepast, vermoedelijk ten behoeve van het reinigen van de vloer (op deze verdieping

Gang ter plaatse van het trappenhuis, de doorgangen zijn afgewerkt met tegels.

Gang met tegellambrisering en nis, voorheen met stortbak

Toiletruimte met oorspronkelijke wand- en vloerafwerking

waren de ziekenzalen).

- Plafond. De plafonds zijn verlaagd. Hierboven is plaatselijk een stucplafond op riet te zien. Dit is een gangbare plafondaafwerking in de bouwtijd.

Interieur tweede verdieping

Ruimtelijke indeling

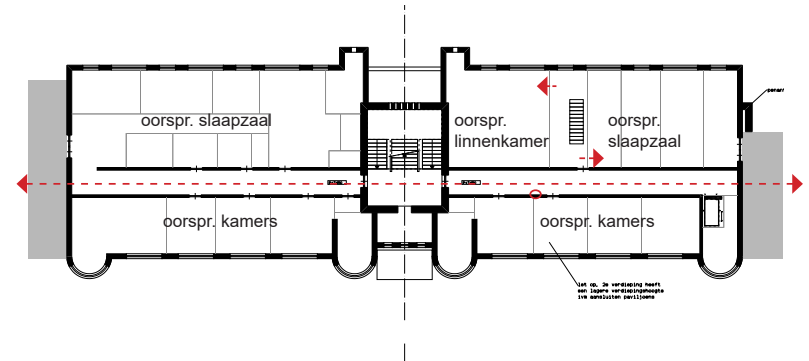
De tweede verdieping is toegankelijk via de hoofdtrap en de trap in de rechter vleugel. De gang ontsluit de ruimten aan de voor- en achterzijde. In het rechter trappenhuis zijn geen doorgangen, oorspronkelijk werden vanuit hier twee ruimten ontsloten (linnenkamer, slaapzaal). In deze vleugel is ter plaatse van de rechter halfronde risaliet een toiletruimte met oorspronkelijke indeling. In de linker vleugel is de gangmuur aan de achterzijde aangepast (extra en vergrote doorgangen).

Interieurelementen

- De centrale trap en trap in de rechter vleugel worden separaat beschreven.
- In de gangmuur in de rechter vleugel aan de voorzijde zijn doorgangen met oorspronkelijke kozijnen. De deuren zijn vernieuwd. Ook in de doorgang naar het trappenhuis is een oorspronkelijk kozijn.

Interieuraafwerking

- Vloerafwerking. De tegelvloer in de gang van de rechter vleugel (grijs met rood/ zwarte rand) is oorspronkelijk, deze tegelvloer is ook aanwezig in het souterrain. In het trappenhuis en de toiletruimte in de rechter vleugel is een terrazzovloer. Onder het tapijt en linoleum, dat in het trappenhuis en gang in de linker vleugel ligt, is vermoedelijk nog de oorspronkelijke tegelvloer aanwezig.
- Wandafwerking. Het trappenhuis is afgewerkt met de oorspronkelijke wandafwerking (blauw vlak met gele bovenrand). Ter plaatse van de doorgangen (naar de gangen en ruimte aan de voorzijde) zijn de dagkanten afgewerkt met zwarte tegels. In de rechter gang zijn beide gangwanden voorzien van een tegelafwerking, een geel vlak met een blauwe bovenrand (omgekeerd als in het trappenhuis). In het midden

Tweede verdieping (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Gang ter plaatse van het trappenhuis, de doorgangen zijn afgewerkt met tegels.

is een stortbak in een nis verwerkt. In de toiletruimte komen diverse wandafwerkingen voor: groene met zwarte bovenrand ter plaatse van de gang (oorspronkelijk), donderrode ter plaatse van de badkamer en geel met blauwe bovenrand ter plaatse van de toilet. Deze laatste twee zijn niet oorspronkelijk.

- Plafond. De plafonds zijn verlaagd. Hierboven is plaatselijk een stucplafond op riet te zien. Dit is een gangbare plafondaafwerking in de bouwtijd.

Interieur derde verdieping

Ruimtelijke indeling

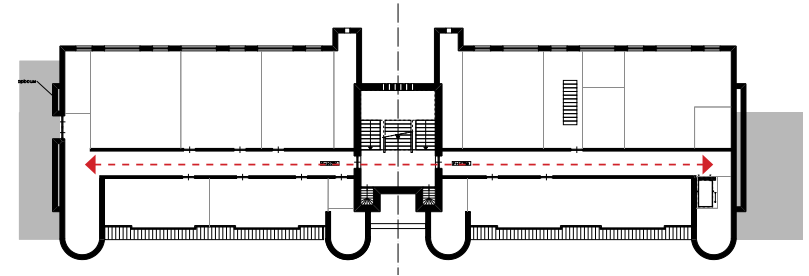
De derde verdieping is toegankelijk via de hoofdtrap en de trap in de rechter vleugel. De gang in lengterichting ontsluit de ruimten aan de voor- en achterzijde. Aan de achterzijde zijn volwaardige ruimten, aan de voorzijde is een zolder onder een schuine kap. De gangmuren zijn oorspronkelijk, er zijn wel extra doorgangen aangebracht.

Interieurelementen

- De centrale trap en trap in de rechter vleugel worden separaat beschreven.
- In de rechter vleugel is alleen het kozijn in de doorgang naar het trappenhuis en toilet oorspronkelijk.

Interieurafwerking

- Vloerafwerking. Ter plaatse van de trappenhuisen zijn steenachterige vloeren met een tegel- of terrazzo afwerking. De overige vloeren zijn afgewerkt met linoleum. De gang is op deze verdieping niet steenachtig en was niet betegeld.
- Wandafwerking. Het trappenhuis is afgewerkt met de oorspronkelijke wandafwerking (blauw vlak met gele bovenrand). Ter plaatse van de doorgangen (naar de gangen) zijn de dagkanten afgewerkt met zwarte tegels. De gangwanden in de vleugels zijn onafgewerkt.

Derde verdieping (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Tegelvloer ter plaatse van het trappenhuis, de doorgang is afgewerkt met tegels.

Trappenhuizen

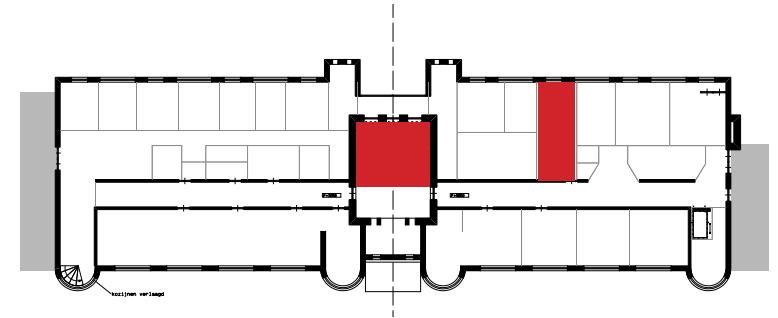
Hieronder worden de centrale trap en trap in de rechter vleugel beschreven.

Centrale trap

De centrale trap is een imposante keizerstrap die vanaf de begane grond tot de derde verdieping leidt. Onder de trap leidt een functionele steektrap naar de kelder, deze was bereikbaar vanaf de kloostergang. De keizerstrap begint op iedere bouwlaag met één steek en wordt na het bordes voortgezet met twee steken tot de volgende bouwlaag. Op de begane grond is tegen de trapwangen dezelfde tegellambrisering aangebracht als bij de overige muren in het trappenhuis (blauw met gele bovenrand). De robuuste trappalen zijn afgewerkt met zwarte tegels en de traptreden met gepolijst natuursteen. De balusters zijn aan de binnenzijde voorzien van blauwe tegels en afgedekt met een houten trapeuning. Op de bordessen liggen dezelfde tegels als op de vloeren (grijs vlak met zwart/ rode rand).

Details van de centrale trap.

Eerste verdieping met daarin aangeduid de trappenhuizen (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Trap rechter vleugel

Trap rechter vleugel

De trap in de rechter vleugel is een steektrap met een smal bordes halverwege de trap. Deze hoorde oorspronkelijk bij de kloostergang en leidt van de begane grond tot aan de derde verdieping. De trap bestaat uit natuursteen bloktreden die in de muur steken. De trap is voorzien van ijzeren balusters en een houten trapleuning. De vloer is in het trappenhuis afgewerkt met terrazzo, de wanden en plafond zijn onafgewerkt.

3.3 Bouwhistorische analyse paviljoens

Voor de analyse van de paviljoens is de bouwhistorische verkenning van BAAC (2008) als basis gebruikt. Aan de beschrijving van de bouwmasa en gevels is weinig toe te voegen, dat is hieronder grotendeels overgenomen. De analyse van de constructie en het interieur wijkt af en gaat verder op de bevindingen van BAAC.

Bouwmasa

Elke vleugel staat op een rechthoekig grondvlak evenwijdig aan de weg en omvat boven een souterrain, een begane grond, een verdieping, een zolder en een vliering. Het souterrain en de begane grond zijn dieper vanwege een gang langs de achtergevel. De paviljoens hebben een mansardekap met opvallend steile, bijna verticale, zijschilden. De nok van het dak ligt evenwijdig aan de weg, de dakschilden zijn met gesmoorde betonpannen gedekt.

Exterieur

Voorgevel

De voorgevel is in kruisverband gemetseld met een roodbruine steen. Er is sprake van een zekere horizontale geleding van de voorgevel door de gemetselde plint, de betonnen lekdorpels en lateien, en de band van eenvoudig siermetselwerk onder de goot. Bescheiden trappartijen, die in de hoeken zijn gesitueerd waar de paviljoens op elkaar aansluiten, leiden naar de entree van iedere paviljoen.

De vensterassen worden geaccentueerd door eenvoudig siermetselwerk in de borstwering onder de verdiepingsvensters. In de gemetselde gevels zijn grote raamvlakken met stalen ramen. Oorspronkelijk, zoals valt te zien op de bouwtekeningen en oude foto's, bezaten de gevels vensters met duidelijk horizontaal karakter. Deze vensters hadden stolpende onderramen, en bovenramen die door een brede tussendorpel werden gedeeld. Na de V1 inslag in 1945, waarbij vrijwel alle vensters beschadigd raakten, zijn de vensters vervangen door exemplaren met een groter raamoppervlak. De karakterbepalende vorm van de oorspronkelijke vensters moest wijken ten

Oorspronkelijke vensters met driedeling en houten ramen.

Voorgevel van paviljoen 4

Detail van de in 1945 vernieuwde vensters (vierdeling, stalen ramen)

gunste van een betere daglichttoetreding. Deze vensters zijn vrijwel overal nog aanwezig.

In de rechter drie paviljoens heeft elke bouwlaag links drie gekoppelde vensteropeningen (ter plaatse van de toiletruimten) en vier brede gevelopeningen rechts daarvan. De gevelopeningen van het souterrain en de begane grond hebben een betonnen latei, de gevelopeningen in de tweede laag sluiten aan op de band siermetselwerk onder de goot. De vensteropeningen hebben een betonnen lekdorpel. Het dakvlak heeft in elke vensteras een vernieuwde dakkapel. De gevelindeling van het later gebouwde vierde paviljoen wijkt enigszins af van de rechter drie paviljoens.

Het vierde paviljoen is breder, dit betreft een acht gevelassen brede voor-gevel met twee smalle, gekoppelde venster- en gevelopeningen in de tweede, vierde en zevende gevelas. Links bevindt zich een trap naar het balkon en de entree van de begane grond. Er bevinden zich vier vensteropeningen behorende bij het souterrain links van deze trap.

In de jaren tachtig worden balkons bij de voorgevels op de begane grond toegevoegd waardoor het aanzicht van de gevels wijzigt. Om het balkon toegankelijk te maken worden enkele vensteropeningen uitgebroken om een pui met balkondeuren te plaatsen.

Zijgevels

Centraal in de zijgevels bevinden zich per laag drie gekoppelde vensteropeningen met steensbrede muurdammen. Bij paviljoen 1 en 2 wordt het gevelbeeld enigszins verlevendigd doordat het middelste venster in de tweede laag half zo diep is als de vensters aan weerszijde. De borstwering is van eenvoudig siermetselwerk voorzien. Centraal in de dakvlakken bevindt zich een vernieuwde dakkapel. In de rechter zijgevel van paviljoen 1 is afwijkend (lichter) metselwerk aanwezig. Dit geveldeel was open, het was een overdekte gang tussen paviljoen 1 en het rectoraat.

Bij het vierde paviljoen loopt de gang tegen de achtergevel bij de zijgevel door. Er bevindt zich een entree naar het souterrain en een brede- en een smalle vensteropening met bakstenen lekdorpel op de begane grond. De

Linker zijgevel van paviljoen 1

Rechter zijgevel van paviljoen 1

verdieping heeft drie smalle vensteropeningen met een bakstenen lekdorpel.

Achtergevel

De achtergevel is bij het souterrain en de begane grond in halfsteens verband gemetseld en platvol gevoegd. De gevels worden met een doorlopende, overstekende bakgoot boven een band eenvoudig siermetselwerk beëindigd.

Door de aanwezigheid van een gang zijn het souterrain en de begane grond dieper dan de verdieping. Centraal in de gevel is een trap die leidt naar een dubbele deur met zijlichten op de begane grond. De trap biedt toegang tot de speelplaats aan de achterzijde van ieder paviljoen. Onder de trap is de entree van het souterrain en een bergruimte. Achter de paviljoens, in ieder geval achter paviljoen 4, zijn restanten van de gemetselde muurtjes die de speelplaatsen begrensd.

Achtergevel van paviljoen 2, met schoorsteen

Bij de hoeken van de gevel bevinden zich smalle gevelopeningen, op de verdieping bevindt zich links een vernieuwde deur naar het dak van de gang. De locatie van deze deuren is in het oorspronkelijke ontwerp al opgenomen. Tussen de gevelopeningen zijn vier tot vijf brede vensteropeningen met een bakstenen onderdorpel aanwezig.

Tegen de achtergevel van het tweede paviljoen is tevens een oorspronkelijke, uitgemetselde schoorsteen aanwezig die door de goot heen breekt. In het souterrain van dit paviljoen was de installatie van de centrale verwarming.

In de vierde vleugel zijn in de achtergevel de meeste aanpassingen gedaan.

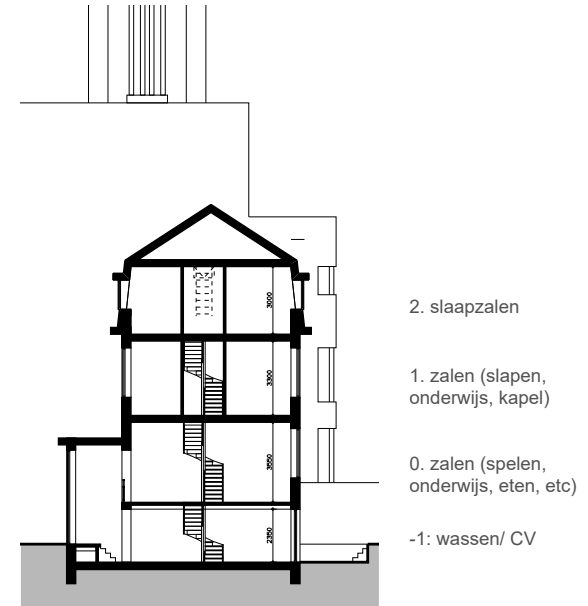
Muurtje achter paviljoen 4 dat de speelplaats begrensd

Constructie

De vloer in het souterrain is een betonvloer. De opgaande muren zijn aan de buitenzijde gemetselde spouwmuren van 40 cm dikte (steens aan de buitenzijde, halfsteens aan de binnenzijde). De binnenmuren zijn steens gemetselde muren.

In paviljoen 3 en 4 bestaat de vloerconstructie van de begane grondvloer uit beton en vormt een geheel met de betonvloer. Bij paviljoen 1 en 2 is dit een houten vloer op stalen vakwerkliggers die zijn overspannen tussen de lange gevels. De vloerconstructies van de boven gelegen vloeren bestaan bij alle paviljoens uit houten vloeren op stalen vakwerkliggers. De vloeren in de gang en natte cellen (wasruimten, entreehal en trappenhuis) bestaan uit beton.

De vleugels hebben een beschoten kap die is opgebouwd uit negen, in grenenhout uitgevoerde, hangwerk spanten. De verschillende onderdelen zijn gespijkerd en met ijzeren banden verstevigd. Wat opmerkelijk is, is de aanwezigheid van gehakte telmerken op de verschillende onderdelen van de constructie. Het gebruik om telmerken aan te brengen is in de negentiende eeuw al ongebruikelijk geworden. Boven de gang is een plat dak op een houten balklaag.

Dwarsdoorsnede paviljoen (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Overzicht van de kapconstructie.

Telmerk nummer VI.

In de terrazzovloer is afleesbaar dat de entreehal/ garderobe oorspronkelijk breder was.

Interieur

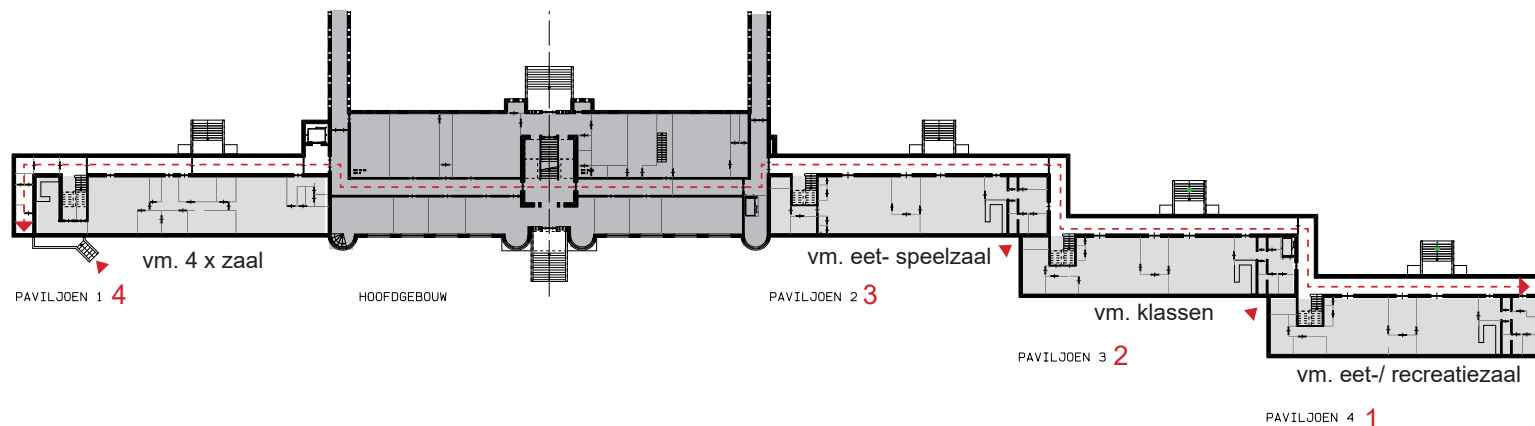
Interieurindeling per bouwlaag

Ieder paviljoen is toegankelijk via een gemetselde bordestrap tegen de linker zijgevel. Op de begane grond is aan de linker zijde een smalle entreehal, in de terrazzovloer is afleesbaar dat de oorspronkelijke omvang van de entreehal groter was. Aan de entreehal grenst het trappenhuis en de gang. Aan de gang zijn aan de voorzijde grote ruimten gesitueerd (gemeenschappelijke ruimte, voorheen speelzaal of leslokaal) en aan de achterzijde is in het midden een dubbele deur die naar de voormalige speelplaats leidt. Aan de rechter zijde zijn voorzieningen (o.a. pantry), oorspronkelijk waren hier de toiletgroepen gesitueerd. Op de begane grond is de indeling in grote lijnen herkenbaar.

Het souterrain is toegankelijk via het trappenhuis. De indeling van het souterrain komt vrijwel overeen met die van de begane grond. Aan de gang zijn aan de voorzijde grote ruimten gesitueerd, aan de achterzijde is in het midden een doorgang naar de speelplaats. De ruimten hadden oorspronkelijk functies als waslokalen en kolenhokken. In het tweede en vierde paviljoen was de centrale verwarming ondergebracht.

Op de eerste verdieping is rechts van het trappenhuis een centrale gang met kamers aan de voor- en achterzijde. Deze indeling met lichte scheidingswanden dateert uit de jaren tachtig, maar past bij het beoogde flexibele gebruik van deze ruimte (oorspronkelijk klaslokalen, slaapzalen, kapel). De zwaardere scheidingsmuur aan de rechter zijde, die de flexibel indeelbare ruimte scheidde van een voorzieningenruimte, is nauwelijks meer herkenbaar. Aan deze zijde is in de achtergevel een oorspronkelijke doorgang naar het platte dak.

Op de tweede verdieping van de paviljoens is de oorspronkelijke indeling bij alle paviljoens het beste herkenbaar. Links is het trappenhuis en toilet-ruimten, in het midden is een grote flexibel indeelbare zaal (oorspronkelijk slaapzaal) en aan de rechter zijde zijn de wasruimten nog herkenbaar en bij sommige paviljoens is de oorspronkelijke inrichting zelfs nog aanwezig.

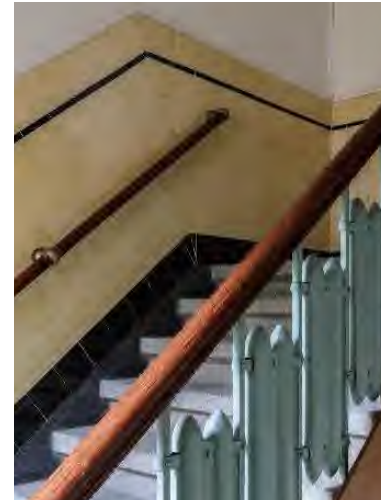

Begane grond paviljoens (bron: Hilberinkbosch Architecten)

Paviljoen 1

Interieurelementen, afwerking

- Trappenhuis. In het trappenhuis is de oorspronkelijke trap met tegellambrisering aanwezig. De natuurstenen trap heeft houten handlijsten en forse, geschilderde ijzeren balusters. Opvallend is dat de tegels van de lambrisering onder de hoek van de trap zijn geplaatst. Het is meer gebruikelijk dat de tegels horizontaal gezet zijn en de lambrisering een getrapte bovenkant heeft (zoals bij paviljoen 4). De tegellambrisering is niet in alle paviljoens hetzelfde, hierin is het faseverschil afleesbaar. Bij paviljoen 1 en 2 (tegelijk gebouwd) is een lichtgeel vlak met een zwarte rand aan de bovenzijde.
- Entreehal begane grond. In de entreehal, voorheen garderobe, is een terrazzo vloer aanwezig. Oorspronkelijk was deze vloer vermoedelijk ook aan de rechter zijde van de begane grond aanwezig (toiletten), en mogelijk bevindt deze zich onder de huidige vloer.
- Gangen souterrain, begane grond. In de gangen in het souterrain en begane grond zijn tegelvloeren aanwezig (grijs vlak met roze rand). Op de begane grond zijn tevens wandtegels aangebracht, een lichtgeel vlak met zwarte rand. De gang liep oorspronkelijk door tot aan het rectoraat.
- Wasruimten tweede verdieping. De oorspronkelijke indeling, afwerking en inrichting van de wasruimten (rechter zijde) zijn behouden. De vloer is afgewerkt met terrazzo en de wandafwerking betreft een voor dit paviljoen kenmerkende tegellambrisering met een lichtgeel vlak en zwarte rand. De inrichting bestaat uit rijen met oorspronkelijke wastafels van het type "The Agate". De wastafels zijn gemaakt door Robbert Kalff en co. te Amsterdam.
- Toiletruimten tweede verdieping. De oorspronkelijke indeling, afwerking en inrichting van de toiletruimten (linker zijde) zijn behouden. De vloer is afgewerkt met terrazzo en de wandafwerking betreft een voor dit paviljoen kenmerkende tegellambrisering met een lichtgeel vlak en zwarte rand. De oorspronkelijke binnenwanden en binnendeuren zijn nog aanwezig.
- Slaapzaal tweede verdieping. In de slaapzaal is een oudere indeling aanwezig met een centraal gelegen gangpad waarlangs slaapkamers liggen. Deze kamers worden gevormd door lage scheidingswandjes

Trap

Doorgang naar toiletruimte en linnenkast

Wasruimte

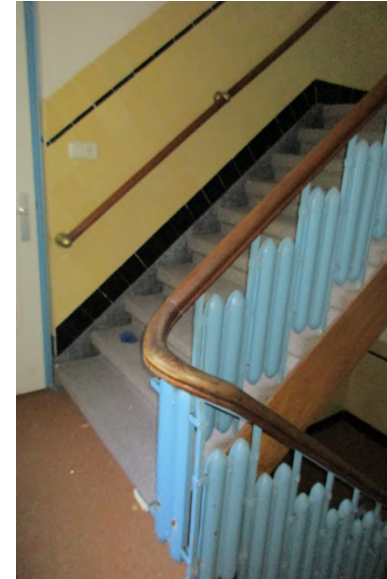
gele wandtegels, bruine bies
nissen voor radiatoren (paviljoen 1 en 2)

bestaande uit een houten raamwerk en een zachtboard vulling. Een gordijntje moest enige privacy waarborgen. Per kamer lagen vier tot vijf bewoners. Tegen de scheidingsmuren tussen het trappenhuis en slaapzaal bevindt zich een oorspronkelijke inbouwkast waarin het linnengoed werd opgeborgen.

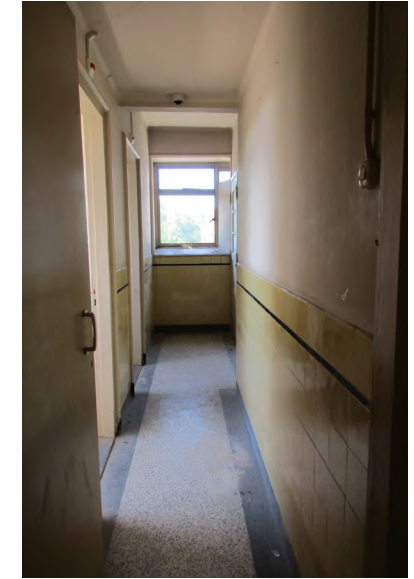
Paviljoen 2

Interieurelementen, afwerking

- Trappenhuis. In het trappenhuis is de oorspronkelijke trap met tegellambrisering aanwezig. Deze komen overeen met die in paviljoen 1, alleen de ijzeren balusters zijn met een andere kleur geschilderd.
- Entreehal begane grond. In de entreehal, voorheen garderobe, is een terrazzo vloer aanwezig. Oorspronkelijk was deze vloer vermoedelijk ook aan de rechter zijde van de begane grond aanwezig (toiletten), en mogelijk bevindt deze zich onder de huidige vloer.
- Gangen souterrain, begane grond. In de gangen in het souterrain en begane grond zijn tegelvloeren aanwezig (grijs vlak met roze rand). Op de begane grond is tevens een tegellambrisering toegepast, een lichtgeel vlak met zwarte rand. Dit is dezelfde als in paviljoen 1 (zelfde bouwphase).
- Wasruimten tweede verdieping. De oorspronkelijke indeling en afwerking van de wasruimten (rechter zijde) zijn behouden. De vloer is afgevoerd met terrazzo en de wandafwerking betreft een voor dit paviljoen kenmerkende tegellambrisering met een lichtgeel vlak en zwarte rand. De inrichting met wastafels is niet meer aanwezig.
- Toiletruimten tweede verdieping. De oorspronkelijke indeling, afwerking en inrichting van de toiletruimten (linker zijde) zijn behouden. De indeling en afwerking is hetzelfde als in paviljoen 1.
- Slaapzaal tweede verdieping. Net als in paviljoen 1 is in de slaapzaal een oudere indeling aanwezig met een centraal gelegen gangpad waarlangs slaapkamers liggen. Tegen de scheidingsmuur tussen het trappenhuis en slaapzaal bevindt zich het raamwerk van de oorspronkelijke inbouwkast.

Trap

Toiletruimte

Wasruimte

gele wandtegels, blauwe rand

Paviljoen 3

Interieurelementen, afwerking

- Trappenhuis. In het trappenhuis is de oorspronkelijke trap met tegellambrisering aanwezig. De natuurstenen trap heeft houten handlijsten en forse, geschilderde ijzeren balusters. Opvallend is dat de tegels van de lambrisering onder de hoek van de trap zijn geplaatst. De tegellambrisering is niet bij alle paviljoens hetzelfde. Bij paviljoen 3 is een lichtgeel vlak met een blauwe bovenrand toegepast.
- Entreehal begane grond. In de entreehal, voorheen garderobe, is een granito vloer aanwezig. Oorspronkelijk was deze vloer vermoedelijk ook aan de rechter zijde van de begane grond aanwezig (toiletten), en mogelijk bevindt deze zich onder de huidige vloer.
- Zaal begane grond. Is hier een oorspronkelijke inbouwkast aanwezig? Vanaf balkon kijken.
- Gangen souterrain, begane grond. In de gangen in het souterrain en begane grond zijn tegelvloeren aanwezig (grijs vlak met roze rand). Op de begane grond is tevens een tegellambrisering toegepast, een lichtgeel vlak met blauwe bovenrand.
- Wasruimten tweede verdieping. De oorspronkelijke indeling, afwerking en inrichting van de wasruimten (rechter zijde) zijn behouden. De vloer is afgewerkt met terrazzo en de wandafwerking betreft een voor dit paviljoen kenmerkende tegellambrisering met een lichtgeel vlak en blauwe bovenrand. De inrichting bestaat uit rijen met oorspronkelijke wastafels van het type "The Agate". De wastafels zijn gemaakt door Robbert Kalff en co. te Amsterdam.
- Toiletruimten tweede verdieping. De oorspronkelijke indeling, afwerking en inrichting van de toiletruimten (linker zijde) is herkenbaar. De vloer is afgewerkt met terrazzo en de wandafwerking betreft een tegellambrisering met een lichtgeel vlak en zwarte rand (komt verder niet voor in dit paviljoen). De ruimte is heringedeeld, de binnenwand is niet oorspronkelijk. De indeling is afleesbaar in de vloer. Naast de toiletruimte is een kamer met oorspronkelijke inbouwkast.
- Slaapzaal tweede verdieping. In de slaapzaal zijn restanten van de oudere indeling aanwezig met een centraal gelegen gangpad met daarlangs slaapkamers. Tegen de scheidingsmuur tussen het trappenhuis en slaapzaal bevindt zich een restant van de oorspronkelijke inbouwkast.

Trap

Toiletruimte en aangrenzende kamer

Wasruimte

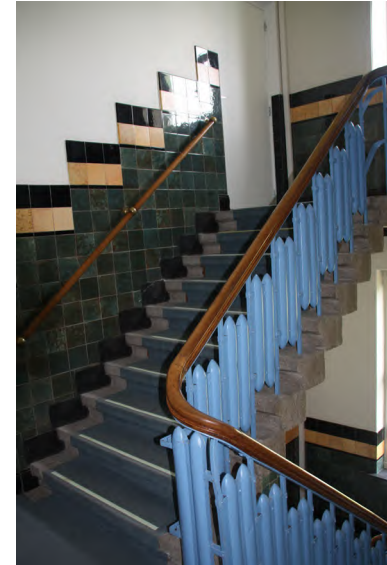

Groene wandtegels met nissen voor stortbakken en radiatoren

Paviljoen 4

Interieurelementen, afwerking

- Trappenhuis. In het trappenhuis is de oorspronkelijke trap met tegellambrisering aanwezig. De natuurstenen trap heeft houten handlijsten en forse, geschilderde ijzeren balusters. De tegels van de lambrisering zijn horizontaal gezet en de lambrisering heeft een getrapte bovenkant. De tegellambrisering is niet in alle paviljoens hetzelfde, hierin is het faseverschil afleesbaar. Bij paviljoen 4 is een donkergroen vlak met een gele en zwarte bovenrand.
- Entreehal begane grond. In de entreehal, voorheen garderobe, is mogelijk een granito vloer aanwezig.
- Gangen souterrain, begane grond. In de gangen in het souterrain en begane grond zijn tegelvloeren aanwezig (grijs vlak met rode rand). Op de begane grond is tevens een tegellambrisering toegepast, het voor paviljoen 4 kenmerkende donkergroene vlak met een gele en zwarte bovenrand. In de tegellambrisering zijn wasbakken in nissen opgenomen. De gang leidt langs de zijgevel.
- Toiletruimten tweede verdieping. De oorspronkelijke indeling, afwerking en inrichting van de toiletruimten (linker zijde) zijn behouden. De vloer is afgewerkt met terrazzo en de wandafwerking betreft een lichtgeel vlak en zwarte rand (komt verder niet voor in dit paviljoen). De oorspronkelijke binnenwanden en binnendeuren zijn nog aanwezig.

Trap

Toiletruimte en aangrenzende kamer

5. Waardestelling

5.1 Inleiding

Op basis van voorgaande hoofdstukken is inzicht verworven in de ontstaansgeschiedenis van de Huize St. Vincentius in Udenhout. Op basis hiervan wordt hierna een cultuur- en bouwhistorische waardering geformuleerd. Deze waardering is opgesteld aan de hand van de in 2009 opgestelde richtlijnen voor Bouwhistorisch onderzoek.

De integrale cultuurhistorische waardestelling is een resultante van meerdere 'deelwaardestellingen'. De meest gebruikte deelwaarden zijn: algemene historische waarden, ensemblewaarden, architectuurhistorische waarden, bouwhistorische waarden en waarden vanuit gebruikshistorie. Elk van deze deelwaarden wordt getoetst aan de hand van de criteria gaafheid (authenticiteit) en zeldzaamheid.

Bij een contextuele waardestelling vergelijkt de bouwhistoricus de cultuurhistorische waarden van een bouwwerk of structuur met soortgelijke gebouwen op landelijk, regionaal of plaatselijk niveau. Bij de interne bouwhistorische waardestelling wordt het relatieve belang van de onderzochte onderdelen en aspecten van een bouwwerk of structuur bepaald. De onderdelen worden vergeleken binnen de context van het object van onderzoek. De waardestelling wordt weergegeven in een waardestellings-representatietekening. Deze kan niet los van de tekst worden gelezen.

De waarden worden als volgt benoemd:

- Categorie 1: Hoge monumentwaarde (blauw), deze elementen zijn van cruciaal belang voor de structuur en/ of betekenis van het object.
- Categorie 2: Positieve monumentwaarde (groen), deze elementen zijn van belang voor de structuur en/ of betekenis van het object.
- Categorie 3: Indifferentie monumentwaarde (geel), deze elementen zijn van relatief weinig belang voor de structuur en/ of betekenis van het object.

5.2 Externe waardestelling

De bescherming als rijksmonument en de redengevende omschrijving hebben betrekking op het hoofdgebouw en de kapel. De paviljoens worden buiten beschouwing gelaten. Uit onderstaande nuancering van de waardering blijkt dat de paviljoens vanwege de cultuurhistorische waarde en de ensemblewaarden niet los van het hoofdgebouw beschouwd kunnen worden.

Cultuurhistorische waarde

Redengevende omschrijving: *"Het heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van de zorg voor geestelijk gehandicapten door katholieke congregaties en als voorbeeld van de typologische vernieuwing van dergelijke gebouwen in het interbellum."*

Met de typologische vernieuwing wordt vermoedelijk geduid op de opzet waarin de voordelen van een aaneengesloten bouw en paviljoenbouw werden gecombineerd. Het hoofdgebouw was het domein van de zusters, in de paviljoens waren alle verpleegden in groepen ondergebracht. De bouwdelen werden fysiek en door middel van gangen met elkaar verbonden. De paviljoens zijn van waarde voor de betekenis van het complex als zorginstelling door katholieke congregaties (in de paviljoens verbleven de geestelijk gehandicapten) en als voorbeeld van de typologische vernieuwing.

Architectuurhistorische waarde

Redengevende omschrijving: *"Het heeft architectuurhistorische waarde als voorbeeld van de wijze waarop de architect breekt met de neogotiek en zich aanpast aan gewijzigde opvattingen in de zwakzinnigenzorg. Het is tevens een markant voorbeeld van de toepassing van verstrakte motieven van de Amsterdamse School, met name in de beeldbepalende torencompositie."*

In de bouwtijd (1927-1935) werden religieuze gebouwen, zoals kerken, vaak gebouwd in een mengvorm van neogotiek (die tot ca. 1910 gangbaar is) en traditionalisme (die vanaf ca. 1925 gangbaar wordt). De keuze voor de Amsterdamse School als bouwstijl, die tussen 1915 en 1925 veel wordt

toegepast, is opmerkelijk voor een religieus gebouw, maar ligt in de lijn van het oeuvre van J.J.M. van Halteren. De kenmerkende plastische vormgeving is met name herkenbaar in het hoofdgebouw met de beeldbepalende toren, halfronde risalieten, schijven aan weerszijde van de vleugels en de verschillende typen baksteen in de voorgevel (rode en roodbruin). Ook is in het hoofdgebouw meer sprake van esthetische kwaliteiten dan bij de paviljoens. De architectuurhistorische waarde is met name aanwezig in het hoofdgebouw.

Ensemblewaarde

Redengevende omschrijving: *"Het heeft ensemblewaarden vanwege de ligging aan een der 'kruisstraten', die het oude centrum van Udenhout vormen."*

Het complex heeft niet alleen ensemblewaarde vanwege de ligging, maar ook vanwege de relatie met Schoorstraat 2 dat in 1925 de eerste huisvesting was van Huize St. Vincentius. Van hieruit is het complex gegroeid tot wat het nu is. Ook heeft het complex ensemblewaarde vanwege het aanzien binnen zijn omgeving. Het gebouw heeft voor Udenhoutse begrippen een enorme omvang die wordt bepaald door een gevelwand die trapsewijs is opgebouwd. In dat aanzien spelen de paviljoens een essentiële rol. De bedoeling was dat de bouwmassa symmetrisch zou worden, maar dat is nooit gerealiseerd. De beoogde symmetrie is vermoedelijk na de realisatie van het hoofdgebouw, waarin de symmetrie nog een belangrijke rol speelt, losgelaten. Het paviljoen aan de linker zijde (4) is net wat anders uitgevoerd dan de drie paviljoens aan de rechter zijde (1-3). De laatste twee paviljoens zijn nooit gerealiseerd. Dit doet afbreuk aan de symmetrische opzet en daarmee aan de ensemblewaarden.

Gaafheid en zeldzaamheid

Redengevende omschrijving: *"Het is uitwendig gaaf gebleven en vanwege vormtaal en detaillering als katholiek gesticht zeldzaam."*

De bouwmassa van het hoofdgebouw en de paviljoens is gaaf. Het vervangen van de vensters na WOII heeft grote impact gehad op het gevelbeeld. Bij het hoofdgebouw zijn de kozijnen en vensterindeling behouden, maar bij

de paviljoens is het gehele venster vervangen. Bij het hoofdgebouw is het gevelbeeld weliswaar gewijzigd, maar bij de paviljoens is sprake van een aantasting. In de brede gevelopeningen hebben robuuste houten vensters plaats gemaakt voor vensters met een slanke stalen profilering en gewijzigde vensterindeling. De massa van de gevel en de gevelopeningen is hierdoor uit verhouding geraakt.

5.3 Interne waardestelling

Interne waardestelling bouwmassa

Binnen de bouwmassa van het gehele complex heeft de bouwmassa van het hoofdgebouw met beeldbepalende toren een hoge monumentwaarde. De bouwmassa's van de paviljoens, met de kenmerkende mansardekappen, zijn hieraan ondergeschikt en hebben een positieve monumentwaarde. Vanwege de afwijkende omvang en vormgeving van paviljoen 4 in relatie tot de oorspronkelijk beoogde symmetrie van het gehele complex is de positieve monumentwaarde aan de ondergrens van deze categorie.

Interne waardestelling hoofdgebouw

Exterieur

Voorgevel.

- De vorm van de gevel met de halfronde risalieten en toren, het metselwerk (twee typen baksteen), gevelindeling en vensters hebben een hoge monumentwaarde, omdat dit van cruciaal belang is voor de afleesbaarheid van de oorspronkelijke architectuur in de stijl van de Amsterdamse School. De ramen in de vensters zijn vervangen, maar de vensterindeling is behouden.
- De onderlichten van de vergrote vensterstroken in de halfronde risalieten hebben indifferente monumentwaarde. Die in de linker risaliet verstoort de symmetrie van de gevel.
- De later aangebrachte liftschachten aan de rechter en linker zijde hebben een indifferente monumentwaarde, omdat ze de symmetrie van de gevel verstoren.

Achtergevel.

- Het metselwerk, gevelindeling en vensters hebben een hoge monumentwaarde. De ramen in de vensters zijn vervangen, maar de vensterindeling is grotendeels behouden.
- De later aangebrachte pui links van de bordestrap heeft een indifferente monumentwaarde.
- De entreepartij met aangepaste pui en aangepaste trap hebben een positieve monumentwaarde.

Zijgevels.

- De rechter zijgevel is authentiek en heeft een hoge monumentwaarde.
- De linker zijgevel is door de liftschacht aangetast en heeft een positieve monumentwaarde, de dichtgemetselde openingen hebben een indifferente monumentwaarde.

Constructie

- De hoofdstructuur van dragende gevels, gangmuren, vloerconstructies (stalen balken en houten balklaag achterzijde, houten balklaag voorzijde) en kapconstructie heeft een hoge monumentwaarde.

Interieur

- In het hoofdgebouw is de centrale as van hoge waarde voor de symmetrische opzet van het hoofdgebouw en van het gehele – hoe wel onvoltooide – complex. De gangen zijn van cruciaal belang als verbindend element binnen de gehele bouwmassa, ook deze hebben een hoge monumentwaarde.

Souterrain

- De toegang vanaf de begane grond en voorplein, haaks op de gang, heeft een hoge monumentwaarde.
- De gangmuren, inclusief oorspronkelijke uitgifteluiken en binnendeuren, hebben een hoge monumentwaarde. Later aangebrachte openingen hebben een indifferente monumentwaarde.
- De oorspronkelijke binnenwanden tussen de ruimten hebben een positieve monumentwaarde, later aangebrachte wanden hebben een

indifferente monumentwaarde.

- De oorspronkelijke tegelvloer in de gang heeft een hoge monumentwaarde, omdat deze kenmerkend is voor het hoofdgebouw. De terrazzovloer (toiletten) heeft een positieve monumentwaarde.
- De oorspronkelijke tegellambrisering (toilet, restanten in keuken) hebben een positieve monumentwaarde.

Begane grond

- De oorspronkelijke muren van het centrale trappenhuis hebben een hoge monumentwaarde. De wandafwerking en afwerking van de doorgangen is helaas verwijderd.
- De voorste gangmuur in de linker vleugel (incl. oorspronkelijke doorgang en binnendeur) heeft een hoge monumentwaarde. De overige gangwanden zijn in het verleden ingrijpend aangetast en hebben een positieve monumentwaarde vanwege hun betekenis voor de hoofdstructuur.
- Oorspronkelijke binnenwanden binnen de hoofdstructuur hebben een positieve monumentwaarde, later aangebrachte binnenwanden hebben een indifferente monumentwaarde.
- De oorspronkelijke inbouwkast in de linker vleugel heeft een hoge monumentwaarde, omdat het een beeld geeft van het interieur van de voormalige spreekkamer.
- De huidige laminaatvloer heeft een indifferente monumentwaarde. Indien in het trappenhuis en in de gangen onder de laminaatvloer de oorspronkelijke tegelvloer aanwezig is, heeft deze een hoge monumentwaarde.
- De oorspronkelijke inrichting en afwerking van de toiletruimte in de rechter halfronde risaliet heeft een positieve monumentwaarde.

Eerste verdieping

- De muren van het centrale trappenhuis hebben een hoge monumentwaarde (incl. wandafwerking en afwerking van de doorgangen).
- Het glas-in-loodraam (1942-1945) in het trappenhuis heeft een hoge monumentwaarde.
- In de rechter vleugel hebben de voorste gangmuur en muren van het trappenhuis (incl. oorspronkelijke wandafwerking, doorgangen en bin-

nendeuren) een hoge monumentwaarde. Later aangepaste gangwanden hebben een positieve monumentwaarde.

- Overige oorspronkelijke binnenwanden binnen de hoofdstructuur hebben een positieve monumentwaarde. Later aangebrachte binnenwanden binnen de hoofdstructuur hebben een indifferente monumentwaarde.
- Het tapijt op de vloer heeft een indifferente monumentwaarde. Indien in het trappenhuis en in de gangen onder het tapijt de oorspronkelijke tegelvloer aanwezig is (grijs met rood/ zwarte rand), heeft dit een hoge monumentwaarde.

Tweede verdieping

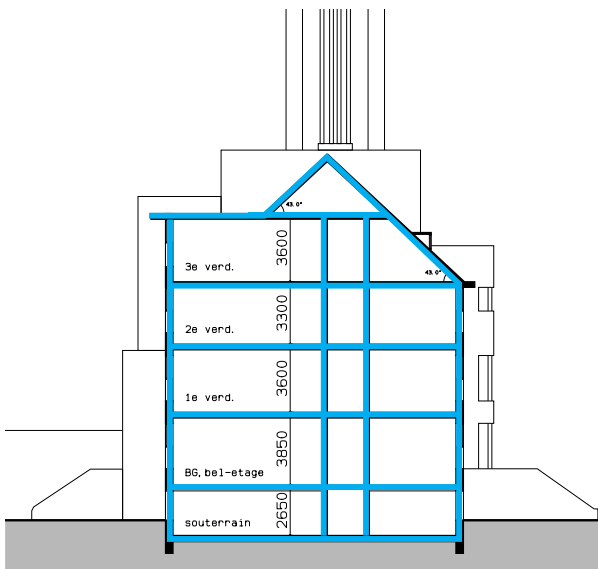
- De muren van het centrale trappenhuis hebben een hoge monumentwaarde (incl. wandafwerking en afwerking van de doorgangen).
- In de rechter vleugel hebben beide gangmuren en muren van het trappenhuis (incl. oorspronkelijke wandafwerking, doorgangen en binnendeuren) een hoge monumentwaarde. In de achterste gangmuur hebben de later aangebrachte doorgangen een indifferente monumentwaarde. De later aangepaste gangwanden in de linker vleugel hebben een positieve monumentwaarde.
- Overige oorspronkelijke binnenwanden binnen de hoofdstructuur hebben een positieve monumentwaarde. Later aangebrachte binnenwanden binnen de hoofdstructuur hebben een indifferente monumentwaarde.
- In de rechter vleugel hebben de oorspronkelijke inbouwkasten in de ruimten een hoge monumentwaarde.
- De tegelvloer in de gang in de rechter vleugel heeft een hoge monumentwaarde. Indien in het trappenhuis en in de linker vleugel onder het tapijt en linoleum de oorspronkelijke tegelvloer aanwezig is (grijs met rood/ zwarte rand), heeft dit een hoge monumentwaarde.
- De oorspronkelijke inrichting en afwerking van de toiletruimte in de rechter halfronde risaliet heeft een positieve monumentwaarde.

Derde verdieping

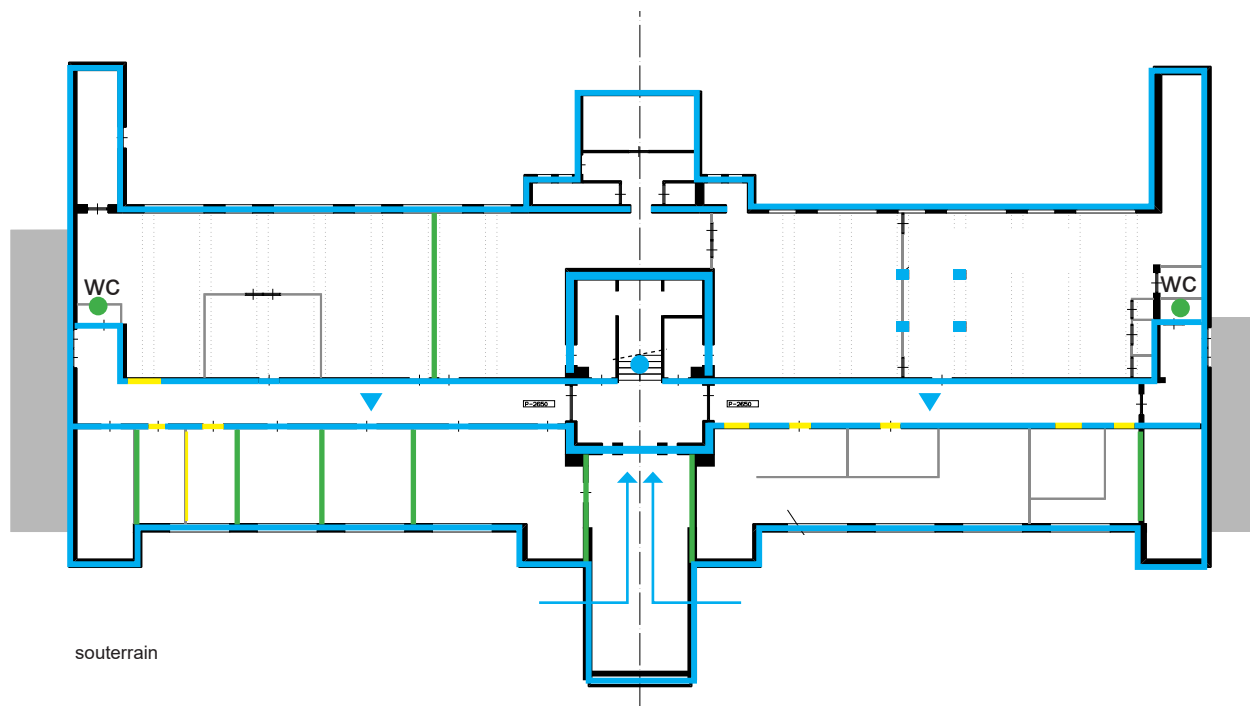
- De muren van het centrale trappenhuis hebben een hoge monumentwaarde (incl. wandafwerking en afwerking van de doorgangen). De tegelvloer in het trappenhuis (grijs met rood/ zwarte rand) heeft een hoge monumentwaarde.
- De gangmuren hebben een positieve monumentwaarde. De muren van het trappenhuis in de rechter vleugel hebben een hoge monumentwaarde.
- Overige oorspronkelijke binnenwanden binnen de hoofdstructuur hebben een positieve monumentwaarde. Later aangebrachte binnenwanden binnen de hoofdstructuur hebben een indifferente monumentwaarde.
- De oorspronkelijke inrichting en afwerking van de toiletruimte in de rechter halfronde risaliet heeft een positieve monumentwaarde.

Trappen

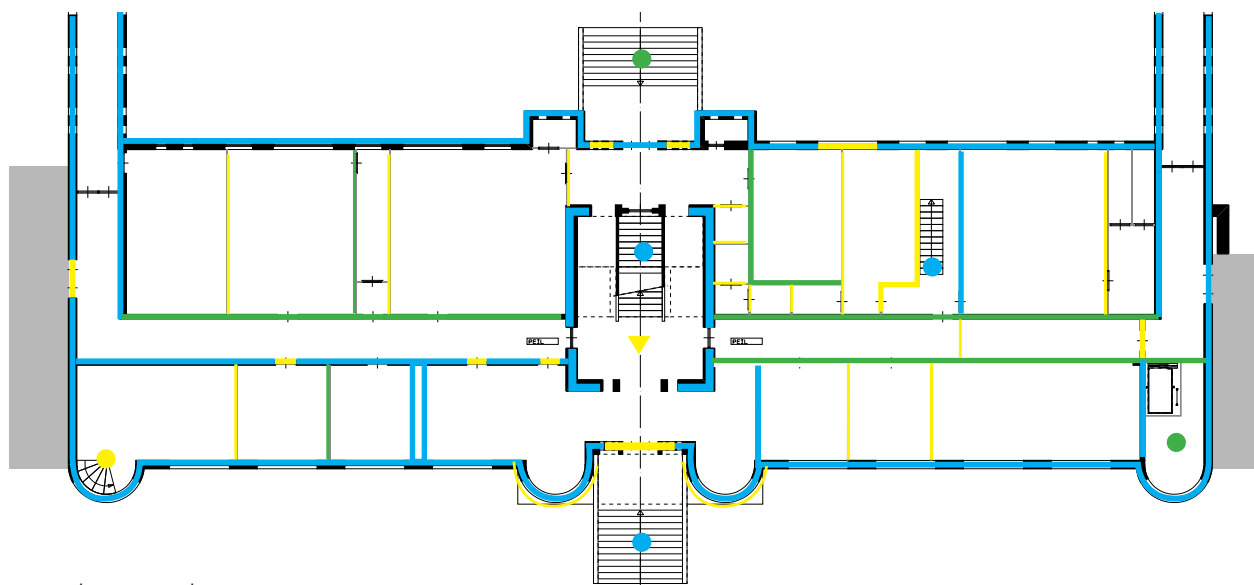
- De keizerstrap is authentiek en gaaf en heeft een hoge monumentwaarde
- De trap in de rechter vleugel is authentiek en gaaf heeft een hoge monumentwaarde.

dwarsdoorsnede met waardering constructie

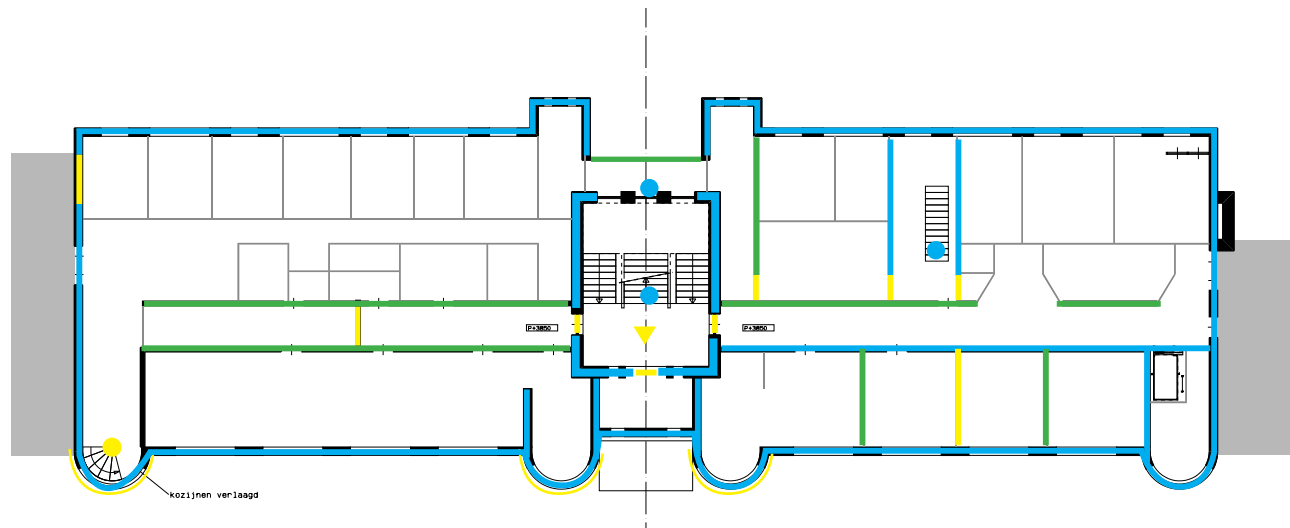
souterrain

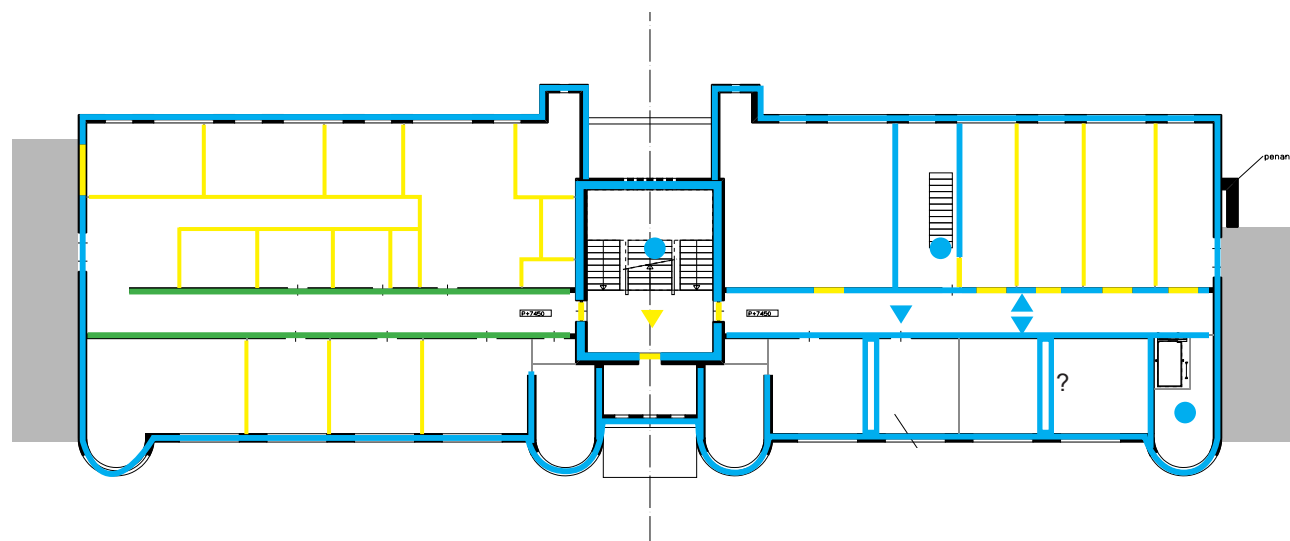
begane grond

Legenda

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde
- interieurelement (trappen, etc)
- ▼ vloer/ wandafwerking
- ✕ bovenliggende vloer- kapconstructie

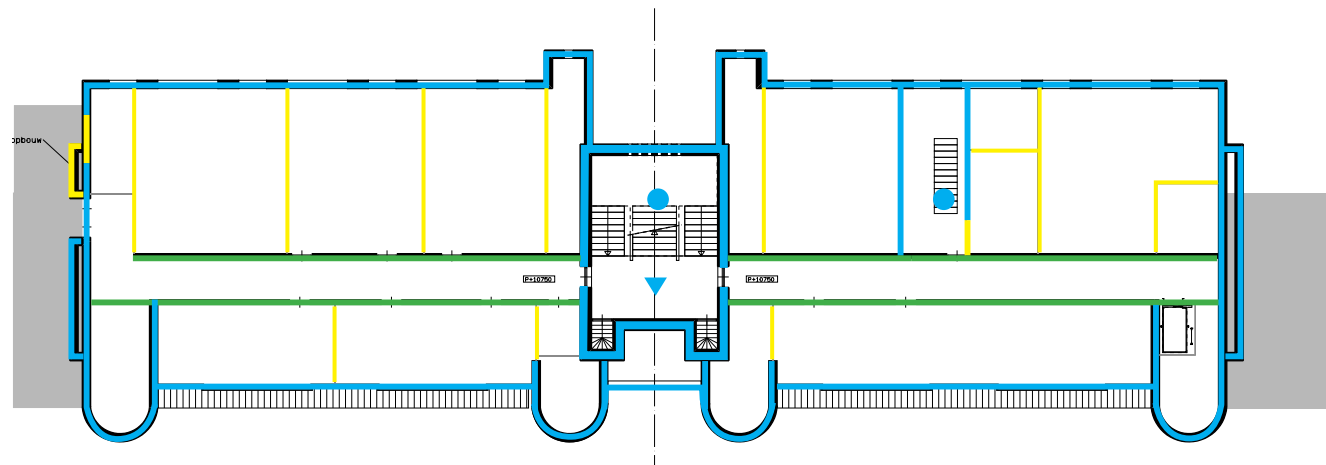
eerste verdieping

tweede verdieping

Legenda

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde
- interieurelement (trappen, beelden, etc)
- ▼ vloer/ wandafwerking
- ✕ bovenliggende vloer- kapconstructie

derde verdieping

Legenda

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde
- interieurelement (trappen, beelden, etc)
- ▼ vloer/ wandafwerking
- ✕ bovenliggende vloer- kapconstructie

Interne waardestelling paviljoens

Exterieur

Voorgevels

- De voorgevels (metselwerk, gevelindeling, trappartijen) hebben een positieve monumentwaarde, omdat deze van belang zijn voor de betekenis van de oorspronkelijke architectuur.
- De stalen vensters, dakkapellen, balkons en balkondeuren hebben een indifferente monumentwaarde, omdat ze van relatief weinig belang zijn voor de betekenis van de oorspronkelijke architectuur.

Zijgevels

- De zijgevels (metselwerk, gevelindeling) hebben om bovengenoemde reden een positieve monumentwaarde.
- De stalen vensters en dakkapellen hebben om bovengenoemde reden een indifferente monumentwaarde.

Achtergevels

- De achtergevels (metselwerk, gevelindeling, aanbouw met gang, schoorsteen achter paviljoen 2) hebben om bovengenoemde reden een positieve monumentwaarde.
- De stalen vensters en dakkapellen hebben een indifferente monumentwaarde.

Constructie

- De vloerconstructies, opgaande dragende muren en kap hebben een positieve monumentwaarde, omdat ze van belang zijn voor de afleesbaarheid van de oorspronkelijke structuur.

Interieur

- De gangen hebben een positieve monumentwaarde, als verbindend element in het souterrain en op de begane grond
- De hoofdindeling per paviljoen met voorzieningen ter plaatse van de kopgevels (o.a. toilet- en wasruimten) en een flexibel indeelbare ruimte daar tussenin heeft een positieve monumentwaarde.
- De indeling daarbinnen heeft een indifferente monumentwaarde.

Paviljoen 1

- Het trappenhuis (muren, bordestrap) heeft een positieve monumentwaarde, omdat deze van belang is voor de betekenis van de oorspronkelijke structuur.
- In het souterrain en op de begane grond hebben in de gangen de tegelvloer een positieve monumentwaarde. Ook de tegellambrisering op de begane grond heeft een positieve monumentwaarde.
- De terrazzovloer in de entreehal heeft een positieve monumentwaarde.
- Op de tweede verdieping hebben de wasruimten (indeling, afwerking en inrichting) en toiletruimten (indeling, afwerking) een positieve monumentwaarde.

Paviljoen 2

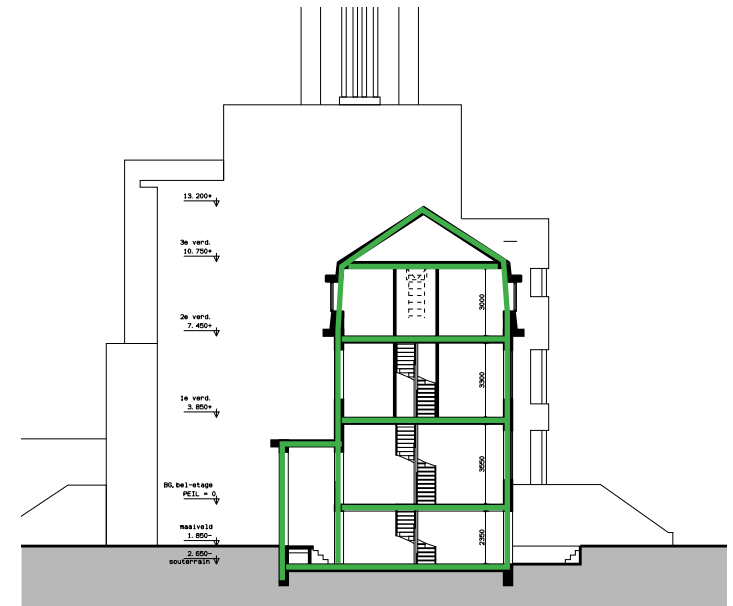
- Het trappenhuis (muren, bordestrap) heeft een positieve monumentwaarde, omdat deze van belang is voor de betekenis van de oorspronkelijke structuur.
- In het souterrain en op de begane grond hebben in de gangen de tegelvloer een positieve monumentwaarde. Ook de tegellambrisering op de begane grond heeft een positieve monumentwaarde.
- De terrazzovloer in de entreehal heeft een positieve monumentwaarde.
- Op de tweede verdieping hebben de wasruimten (indeling, afwerking), toiletruimten (indeling, afwerking) en linnenkast in de slaapzaal een positieve monumentwaarde.

Paviljoen 3

- Het trappenhuis (muren, bordestrap) heeft een positieve monumentwaarde.
- In het souterrain en op de begane grond hebben in de gangen de tegelvloer en tegellambrisering op de begane grond een positieve monumentwaarde.
- Op de tweede verdieping hebben de wasruimten (indeling, afwerking en inrichting), toiletruimten (indeling, afwerking) en linnenkast in de slaapzaal een positieve monumentwaarde.

Paviljoen 4

- Het trappenhuis (muren, bordestrap) heeft een positieve monumentwaarde.
- In het souterrain en op de begane grond hebben in de gangen de tegelvloer een positieve monumentwaarde. Ook de tegellambrisering op de begane grond heeft een positieve monumentwaarde.
- Op de tweede verdieping hebben de toiletruimten (indeling, afwerking) een positieve monumentwaarde.

dwarsdoorsnede met waardering constructie

Legenda

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde
- interieurelement (trappen, beelden, etc)
- ▼ vloerafwerking
- X bovenliggende vloer- kapconstructie

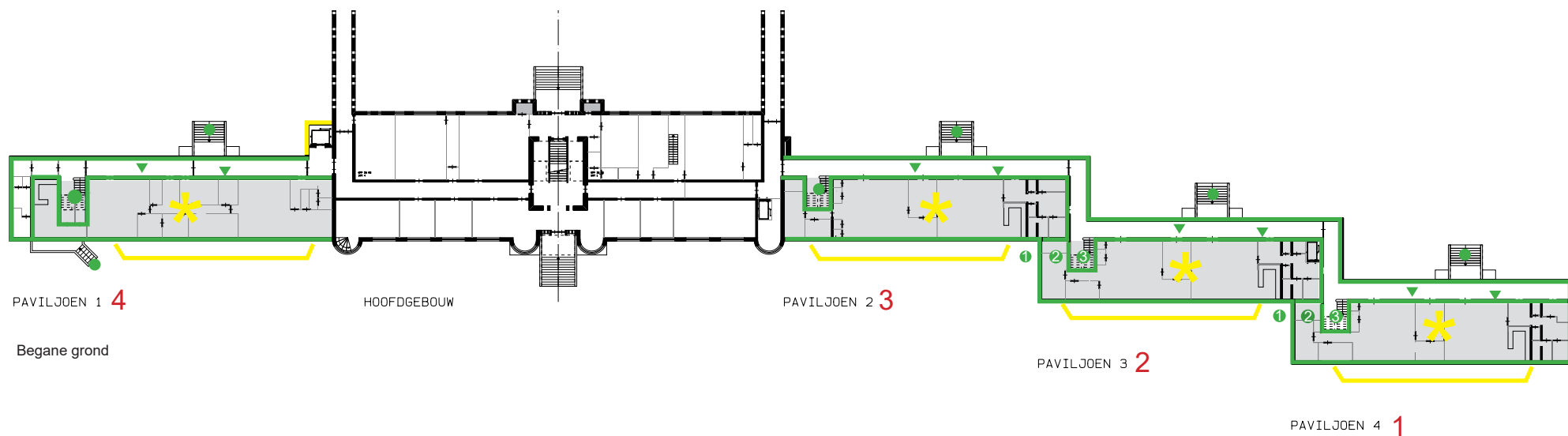
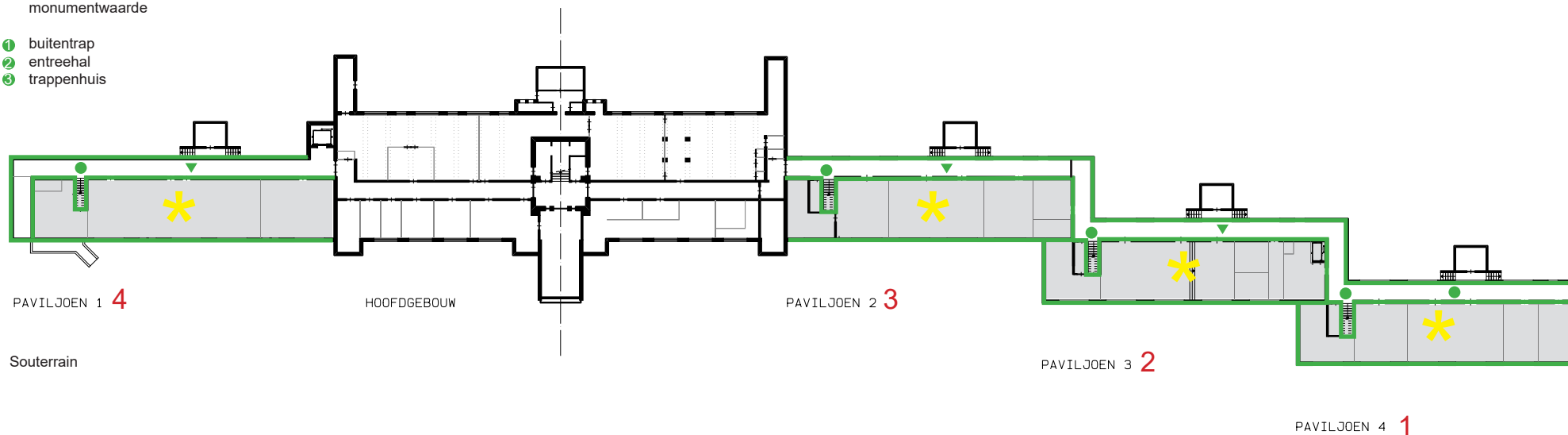
Legenda

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde

- interieurelement (trappen, etc)
- ▼ vloerafwerking
- ✕ bovenliggende vloer- kapconstructie

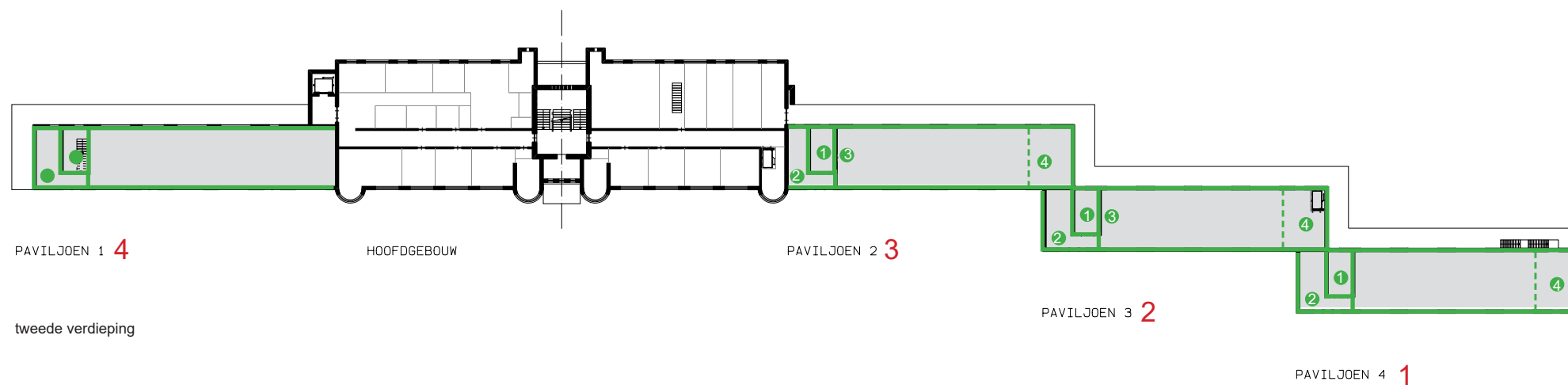
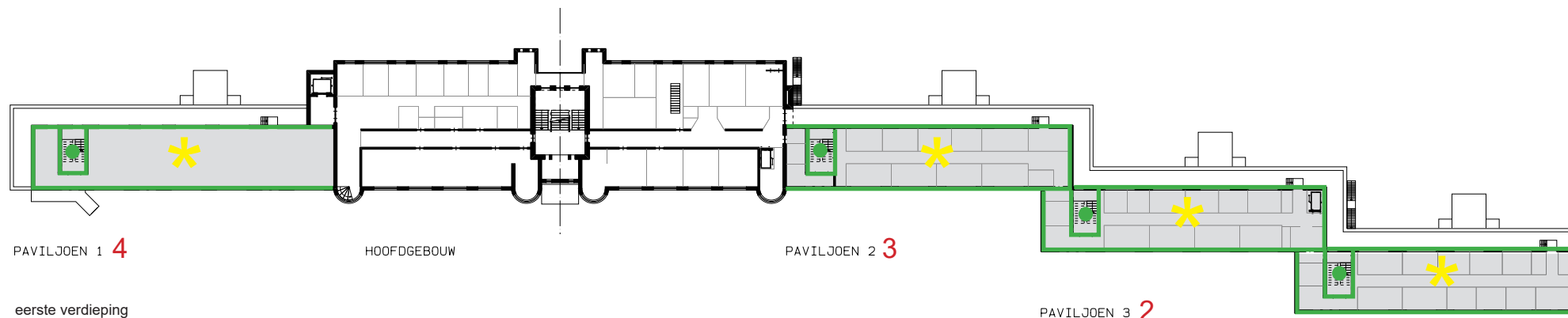
- * binnenwanden en inrichting binnen de hoofdstructuur hebben een indifferente monumentwaarde

- ① buitentrapp
- ② entreehal
- ③ trappenhuis

Legenda

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde
- interieurelement (trappen, beelden, etc)
- ▼ vloerafwerking
- ✕ bovenliggende vloer- kapconstructie
- ✱ binnenwanden en inrichting binnen de hoofdstructuur hebben een indifferente monumentwaarde
- ① trappenhuis
- ② indeling en afwerking toiletruimte
- ③ linnenkast
- ④ indeling en afwerking wasruimte

6. Verantwoording

Rapporten/ Literatuur

- BAAC, bouwhistorische verkenning met waardestelling van de paviljoens, april 2008
- BOEi, Transformatiekader v0.3
- Gijn, van M., Zusters en Iken op Vincentius, 1993
- Stichting Heemcentrum 't Schoor', 70 jaar Vincentius, 1995
- Verslag 1925-1937
- Verslag 1925-1950

Archieven

- Regionaal Archief Tilburg: bouwdossier Schoorstraat 4

Websites

- beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- beeldbank Regionaal Archief Tilburg (RAT)
- beeldbank Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)
- www.topotijdreis.nl

Overig

Tentoonstelling over St. Vincentius op de derde verdieping in het gebouw.

Beeldverantwoording.

De foto's zijn gemaakt door Lotte Zaaijer, tenzij anders vermeld. De tekeningen van de bestaande situatie zijn afkomstig van Hilberinkbosch architecten uit 's Hertogenbosch.

Bijlagen: Kleurhistorische verkenning

Vraagstelling

Het onderzoek had betrekking op het hoofdgebouw. De vraag was om door middel van stratigrafisch onderzoek te achterhalen wat de oorspronkelijke kleurstelling is geweest in het exterieur en interieur. Doel van het onderzoek is om zoveel mogelijk informatie over het hoofdgebouw en zijn oorspronkelijke verschijning te vergaren.

Onderzoeksmethode

In het exterieur en interieur zijn kleurentrapjes aangebracht op oorspronkelijke bouwelementen. Er zijn 15 kleurentrapjes gemaakt, de oudste kleurlagen zijn ter plekke gecodeerd (NCS codering) en vervolgens naast de Boonstoppel Monumentenwaaier gelegd. Daarnaast zijn controletrapjes gemaakt. De bevindingen zijn op de volgende pagina's gepresenteerd.

Conclusies

Exterieur

- De kozijnen in het exterieur hadden een lichtgele kleur, deze kleur is op drie plaatsen aangetroffen.
- De draaiende delen waren waarschijnlijk donkergroen, deze kleur is alleen op de achterdeur waargenomen. De overige draaiende delen (ramen) zijn niet meer aanwezig.

Interieur

- Langs de gangen. De kozijnen langs de gangen waren okerkleurig, passend bij de tegellambrisering. Dit is op op de 2de verdieping en in het souterrain waargenomen.
- Centraal trappenhuis. De kozijnen in het trappenhuis waren okerkleurig, passend bij de tegellambrisering. Dit is op één plaats waargenomen, veel kozijnen zijn vernieuwd.
- Trappenhuis in rechter vleugel. De kozijnen en binnenzijde van het venster in het trappenhuis in de rechter vleugel waren donker roodbruin. Op alle elementen was echter een dun verfpakket van twee lagen. Mogelijk is er weinig geschilderd of is het verfpakket afgekrabt.
- In de ruimten. De binnenzijde van de vensters en kozijnen van inbouwkast en deur waren donker blauw, passend bij de tegellambrisering. Dit is op meerdere plaatsen geverifieerd.

Exterieur hoofdgebouw, vóór 1945. De bovenlichten van de vensters liggen in het gevelvlak, de onderramen liggen verdiept. Dit wordt geaccentueerd door de lichte kleur. De kozijnen waren **okergeel**, de ramen waarschijnlijk **donkergroen**.

Interieur hoofdgebouw, vóór 1945. De bovenlichten van de vensters liggen in het gevelvlak, de onderramen liggen verdiept. De vensters waren aan de binnenzijde **Berlijns blauw** geschilderd.

Exterieur

Locatie

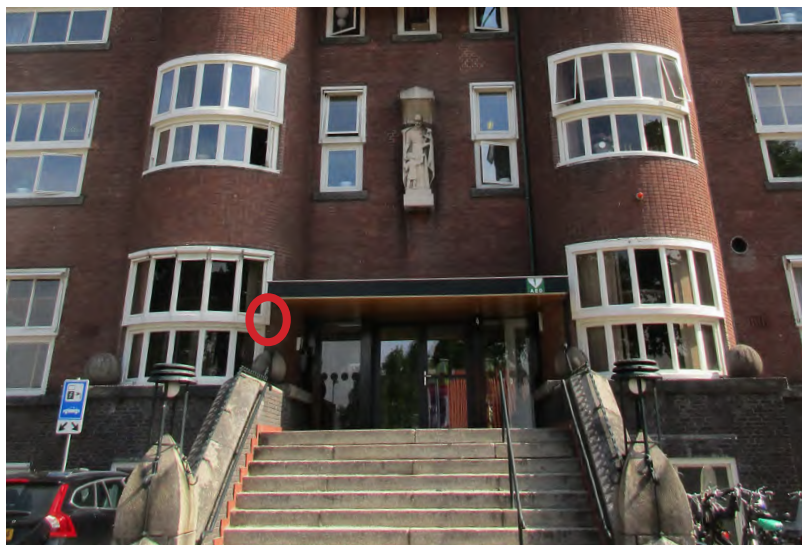
Voorgevel

Kozijn strokenvenster

Oudste afwerklaag

Lichtgeel

NCS S1030 Y10R

Locatie

Achtergevel

Kozijn keldervenster

Oudste afwerklaag

Lichtgeel

NCS S1030 Y10R

Exterieur en interieur

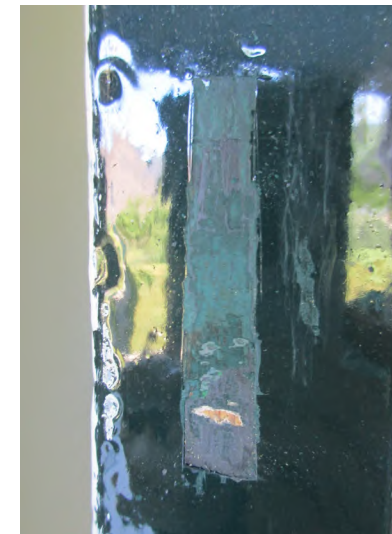
Locatie

Achtergevel
Kozijn en deur

Oudste afwerklaag

Lichtgeel
NCS S1030 Y10R
Gele oker licht SD 4270

Donkergroen
NCS S8010 B70G
Standgroen HS 9

Locatie

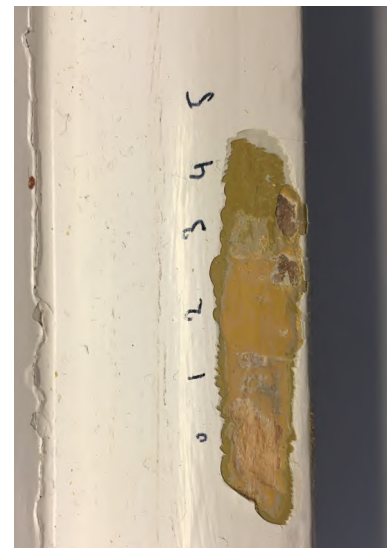
Achtergevel
Deur binnenzijde

Oudste afwerklaag

Donker okergeel
S2070 Y10R
Brabants oker donker 4095

Opmerking

- De okerkleur is iets donkerder dan langs de gangen.

Interieur, centraal trappenhuis, gangen

Locatie

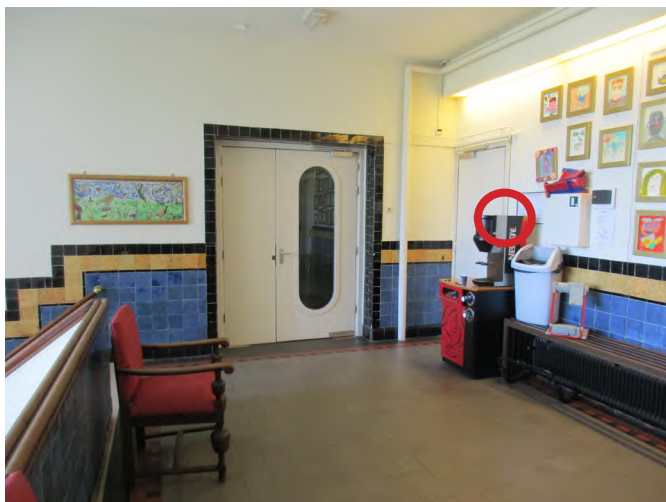
Trappenhuis derde verdieping
Kozijn (doorgang naar trap naar de toren)

Oudste afwerklaag

Okergeel
NCS S2030 Y20R
Okergeel 4090

Opmerking

- De kleur past bij de tegellambrisering in het trappenhuis.

Locatie

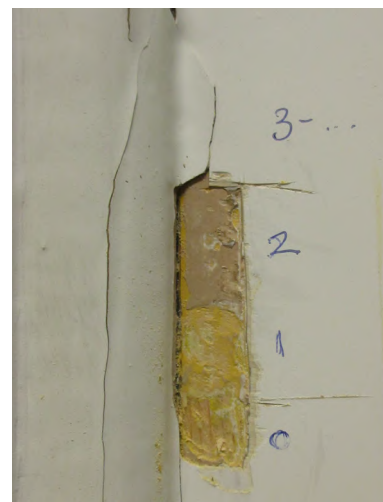
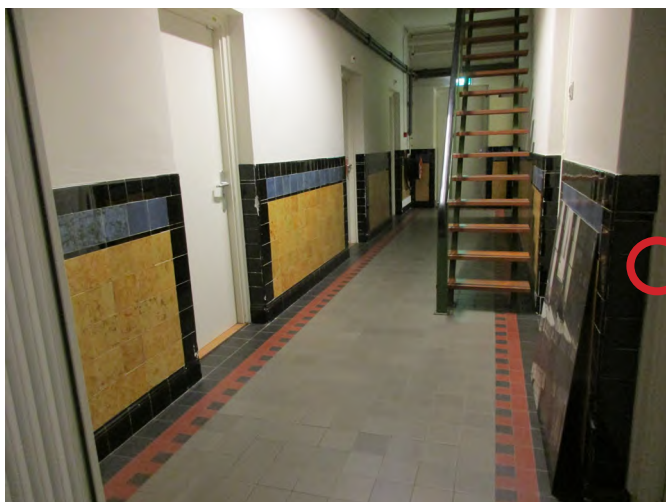
Gang tweede verdieping
Deurkozijn

Oudste afwerklaag

Okergeel
NCS S2030 Y20R
Okergeel 4090

Opmerking

- De kleur past bij de tegellambrisering in de gang.

Interieur, gangen

Locatie

Gang souterrain

Kozijn schuifluik (1) en deur (2)

Oudste afwerklaag

Lichtgeel

NCS S1030 Y10R

Opmerking

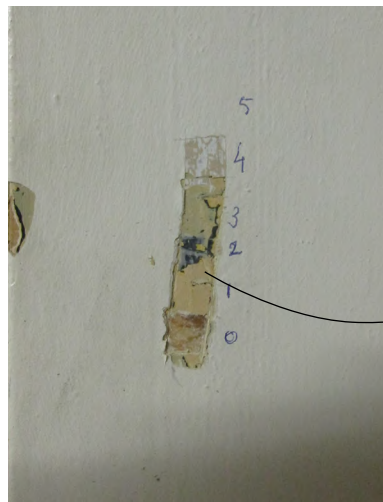
- Deze kleur lijkt geler dan de okerkleur op de tweede verdieping. Dit zou nader onderzocht kunnen worden.
- Aan de binnenzijde van de deur naar de berging is de huidige afwerklaag tevens de oorspronkelijke afwerklaag.

1

2

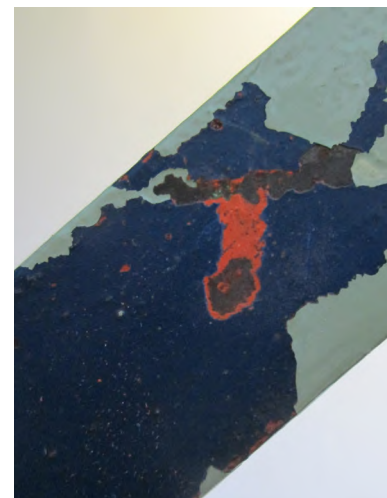
Interieur, trappenhuis rechter vleugel

Locatie

Trappenhuis rechter vleugel
Baluster

Oudste afwerklaag

Donkerblauw (op rode menie)
NCS S7020 R80B
Berlijns blauw SD 4335/ 4110

Locatie

Trappenhuis rechter vleugel
• Binnenzijde venster
• Twee deurkozijnen

Oudste afwerklaag

Donker roodbruin
NCS S7020 Y80R

Opmerking

- Het verfpakket is in vergelijking met de andere verfpakketten klein. Mogelijk zijn de onderdelen weinig geschilderd of is het verfpakket afgekrabt.

Interieur, in de ruimten

Locatie

Voorgevel

Binnenzijde venster (tweede verdieping, rechter vleugel, tegenover het trappenhuis)

Oudste afwerklaag

Donkerblauw

S7020 R80B

Berlijns blauw SD 4335/ 4110

Opmerking

- Deze kleur is bij diverse controletapjes als oudste kleur aangetroffen.
- De kleur past bij de tegellambrisering in de gang.

Locatie

Bovengenoemde ruimte

Kozijn inbouwkast en deur

Oudste afwerklaag

Donkerblauw

S7020 R80B

Berlijns blauw SD 4335/ 4110

